

Lapin laki – Pohjoisen Lapin asukkaiden suhtautumisesta poliisiin

Titta Rasmus

10/2020

Tiivistelmä

Tekijä	Tutkinto
Titta Rasmus	Poliisi (AMK) 20182
Julkaisun nimi	Julkisuusaste
Lapin laki – Pohjoisen Lapin asukkaiden suhtautumisesta poliisiin	Julkinen
Ohjaajat	Opinnäytetyön muoto
Jasmin Kaunisto ja Anna Nieminen	Tutkimuksellinen opinnäytetyö
<p>Tässä laadullisessa tutkimuksessa on selvitetty pohjoisen Lapin asukkaiden suhtautumista ja luottamusta Suomen poliisiin. Haastateltavat ovat kertoneet mitä ajatuksia heissä herättää se, ettei tutkimuksen kohteena olevassa kunnassa ole omaa poliisia ja miten se vaikuttaa heihin. Lisäksi on selvitetty, millainen on haastateltavien kynnys ottaa yhteyttä poliisiin ja mitä ovat ne tavat, joilla poliisiin ollaan yhteydessä.</p> <p>Aineisto on kerätty teemahaastatteluilla neljältä eri ikäiseltä ja eri taustan omaavalta kuntalaiselta. He ovat kertoneet näkemyksiään ja kokemuksiaan poliisiin liittyen. Lisäksi on haastateltu kunnan entistä poliisia, joka on kertonut kokemustensa pohjalta, millaista on työskennellä poliisina pohjoisessa Lapissa, ja miten hänen mielestään paikalliset suhtautuvat poliisiin.</p> <p>Tutkimus on osoittanut, että pohjoisessa Lapissa poliisia pidetään tarpeellisena, helposti lähestyttävänä ja luotettavana. Kynnys soittaa hätäkeskukseen on kuitenkin joillakin suuri ja osa kokee, etteivät he ole turvallisuuden osalta valtakunnallisesti yhdenvertaisessa asemassa. Kun kansalaiset eivät soita hätäkeskukseen, tilastot vääristyvät ja syntyy käsitys, ettei poliisille ole tarvetta. Tutkimuksessa selvisi myös, että paikkakuntalaiset ovat edelleen apua tarvitessaan usein mieluummin yhteydessä epävirallista reittiä kunnan entiseen poliisiin kuin lähimmälle toiminnassa olevalle poliisiasemalle. Pohjoisen Lapin olosuhteet ovat monen asian summa, eikä pelkkiä tilastoja katsomalla paljastu koko totuus poliisin tarpeellisuudesta. Kuten tässä tutkimuksessa käy ilmi, kunnassa tapahtuu rikoksia, jotka olisi mahdollista estää tai paljastaa, jos poliisi olisi paikalla. Poliisittomuus madaltaa kynnystä tehdä pieniä rikoksia, ja toisaalta kasvattaa kynnystä ilmoittaa rikoksista.</p> <p>Pohjoisessa vallitsee Lapin laki, joka pakottaa ihmiset pärjäämään ja välillä ottamaan lain omiin käsiinsä. Ihmiset kaipaavat kuntaan omaa poliisia ja odottavat paikallisen poliisin ymmärtävän heidän kulttuuriaan ja perinteisiä elinkeinojaan. Poliisin ei koeta tällä hetkellä olevan osa ihmisten arkipäivää, vaan etäinen niin fyysisesti kuin henkisestikin. Johtopäätelmänä olisi yhteiskunnallisesti merkittävää ja oikea-aikaista niin turvallisuuden kuin yhdenvertaisuuden näkökulmista palauttaa tilanne, jossa poliisin resursseja on riittävästi myös pohjoisimman Lapin alueella. Pitkällä aikavälillä sillä on rikoksia ennaltaehkäisevä ja resursseja säästävä vaikutus.</p>	
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja -vuosi
46 + 3 liitesivua	Lokakuu 2020
Avainsanat	
Kulttuuri, Lappi, luottamus, saamelaisuus, turvallisuus, yhdenvertaisuus	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 LAPIN KULTTUURI JA LUOTTAMUS POLIISIIN	5
2.1 Lappi ja poliisi.....	5
2.2 Kulttuuriset erityispiirteet.....	7
2.2.1 Saamelaiset	7
2.2.2 Saamelaisten ja suomalaisten välisistä suhteista	9
2.3 Luottamus poliisiin.....	11
2.4 Rikollisuus Lapissa.....	12
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	13
3.1 Tutkimusmenetelmät	13
3.2 Tutkimuksen eettisyys	14
3.3 Haastattelun toteutus ja analyysi	15
4 TUTKIMUSTULOKSET	16
4.1 Pohjoisen Lapin asukkaiden ajatuksia Suomen poliisista	16
4.2 Pohjoisen Lapin asukkaiden luottamus poliisiin	21
4.3 Ajatuksia vallitsevasta tilanteesta.....	24
4.4 Kynnys ottaa yhteyttä poliisiin.....	29
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	33
6 POHDINTA	38
LÄHTEET	43
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Pohjoisessa Lapissa välimatkat ovat pitkiä ja olosuhteet saattavat olla monellakin tapaa hyvin haastavia. Talvet ovat kylmiä, lumisia ja liikenteeseen lähtiessä sääolot on aina otettava huomioon, sillä esimerkiksi lumipyryn iskiessä tiet saattavat nopeasti mennä huonoon kuntoon. Kesällä meno pohjoisessa Lapissa vilkastuu, kun turistit saapuvat sankoin joukoin ihmettelemään karua, mutta kaunista luontoa. Luonto on kaunis, mutta petollinen tottumattomalle kulkijalle. Jos tapaturma kohtaa esimerkiksi tunturissa, toivottavinta olisi, että matkapuhelimessa on verkkoa ja ihminen tietää missä on. Kun tältä osin avun saantiin puitteet ovat kunnossa, on varauduttava odottamaan. Avun saanti kestää usein kauan, mutta sen lisäksi esimerkiksi lähimpään sairaalaan voi olla matkaa lähes 500 kilometriä.

Lapin oloissa ennakointi ja varautuminen ovat avainsanoja niin paikalliselle, turistille kuin poliisillekin. Paikalliset ovat hyvin ratkaisukeskeisiä ja arkisen pulman kohdatessa hätäkeskukseen soittaminen ei ole ratkaisu, vaan lähtökohta on, että ihminen hoitaa pulman itse, tai soittaa naapurin apuun. Vaikka asukkaat ovat sopeutuneet haastaviin olosuhteisiin ja ovat usein vakavissakin tilanteissa varsin omatoimisia, ei silti voida olettaa, että ilman poliisia pärjättäisiin missään päin Suomea. Pohjoisessa Lapissa resurssit ovat vähäiset ja lähin partiohädän hetkellä saattaa olla jopa satojen kilometrien päässä.

Yleinen ajatus on, ettei pohjoisessa Lapissa tapahdu mitään ja myös tilastot vahvistavat tätä käsitystä. Luonnollisesti tapahtumaa ei ole niin paljon kuin muualla Suomessa, sillä ihmisiäkin on vähemmän. On kuitenkin myös täysin loogista, että jos poliisi ei ole läsnä ihmisten arjessa ja ihmiset tietävät, ettei apu ole lähellä, saattaa myös kynnys ottaa yhteyttä poliisiin nousta suhteettoman korkealle. Kun ihmiset eivät soita hätäkeskukseen, aiheuttaa se vääristymää tilastoihin, jolloin syntyy käsitys siitä, ettei poliisille ole tarvetta pohjoisessa Lapissa. Tutkimuksen kohteena olevan kunnan asukkaat kuitenkin kaipaavat poliisin läsnäoloa, ja tekeminenkään ei poliisilla kunnassa loppuisi.

Tässä opinnäytetyössä selvitetään, mitkä ovat erään pohjoisen Lapin kunnan asukkaiden ajatukset Suomen poliisista. Tässä tutkimuksessa pohjoisella Lapilla tarkoitetaan napapiirin pohjoispuolen kattavaa aluetta. Alueella sijaitsevat kunnat ovat Pello, Kolari, Muonio, Kittilä, Sodankylä, Pelkosenniemi, Savukoski, Enontekiö, Inari ja Utsjoki. Tutkimuksessa selvitetään muun muassa kunnan asukkaiden luottamusta poliisiin, mitä ajatuksia herättää se, ettei kunnassa ole poliisia ja mikä on kuntalaisten kynnys ottaa yhteyttä poliisiin. Tutkimuksessa on aluksi esitelty Lappia alueena, sekä käyty läpi tutkimuksen kannalta keskeistä saamelaista kulttuuria, saamelaisten historiaa ja kulttuurien välisiä suhteita. Lisäksi on käsitelty luottamusta ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Teoriaosuuden lopussa on käyty läpi myös Lapissa tyypillisimminkin esiintyviä rikoksia ja niiden mahdollisia taustasyitä.

Aiheen valinnan taustoittamiseksi on hyvä avata hieman tutkijan omaa syntyperää. Tutkija on kotoisin pohjoisesta Lapista ja omaa saamelaiset sukujuuret. Tutkijalla on omakohtainen, noin kahdenkymmenen vuoden mittainen kokemus pohjoisessa Lapissa elämisestä ja siitä, millaista on kasvaa saamelaiseen kulttuuriin. Tutkija on tämän jälkeen asunut useissa Suomen kaupungeissa ja käynyt työharjoittelunsa nuorempana konstaapelina eteläisessä Suomessa. Tämä on herättänyt ajattelemaan sitä, kuinka erilaista elämä eri puolella Suomea voi olla, ja myös sitä, kuinka paljon arkisemmin poliisiin suhtaudutaan etelässä kuin pohjoisessa. Jokainen eteläisessä Suomessa poliisina työskennellyt voi varmasti olla tutkijan kanssa samaa mieltä siitä, että hätäkeskuksen kautta poliisille tulee varsin paljon tehtäviä, jotka eivät ole poliisin tehtäviä laisinkaan. Näiden kokemusten pohjalta tutkijalle oli varsin luontevaa, jopa itsestään selvää, että tutkimuksen aihe liittyisi pohjoiseen Lappiin.

2 LAPIN KULTTUURI JA LUOTTAMUS POLIISIIN

2.1 Lappi ja poliisi

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2019 Lapissa asui 177 161 ihmistä (Tilastokeskus, väestörakenne, luettu 18.9.2020). Suomen 390 908,62 neliökilometrin pinta-alasta Lapin pinta-ala on jopa 100 370,04 neliökilometriä. Lapissa sijaitsevat pinta-alaltaan Suomen suurimmat kunnat, joista suurin on Inari (17 333,62 km²). (Maanmittauslaitos, luettu 18.9.2020.)

”Lappi ei ole ainoastaan yksi ja jakamaton vaan myös moninainen ja jaettu” (Massa & Snellman, 2003, 7). Lappi muodostuu kuvan 1 mukaisesti kuudesta seutukunnasta ja 21:stä kunnasta, joista kaupunkeja ovat Kemi, Kemijärvi, Rovaniemi ja Tornio (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2012).

Kuva 1. Lapissa on 21 kuntaa ja kuusi seutukuntaa. (kuva: Lappi.fi)

Lapissa asutus on sitä harvempaa, mitä pohjoisemmaksi menee. Suomen pohjoisimmassa kunnassa Utsjoella suurimmat asutut taajamat ovat Utsjoen kirkonkylä, Karigasniemi ja Nuorgam ja Suomen käsivarressa sijaitsevan Enontekiön suurimmat kylät ovat Kilpisjärvi ja Hetta. Inari, Kittilä ja Sodankylä edustavat Metsä-Lapin vilkkaimpia asutuskeskittymiä. Vilkkaimmin Lapissa on asutettu jokivarret, kuten Tornio-, Kemi-, ja Ounasjokien varret, missä sijaitsevat myöskin Rovaniemen, Kemin ja Tornion kaupungit. (Raivo, 2003, 13.)

Poliisin valtakunnallisen sivuston tiedotteen ”Lapin poliisilaitoksella työntäyteinen vuosi 2019” liitteenä olevan tilaston mukaan Lapissa on ollut vuonna 2019 opiskelijat mukaan lukien 320 poliisia, joka tarkoittaa sitä, että asukkaita on 554 yhtä poliisia kohti. Suomen poliisijärjestöjen liiton mukaan Suomessa on vuonna 2018 ollut 800 asukasta yhtä poliisia kohti. Tämän valossa Lapin tilanne ei siis vaikuta lainkaan huolestuttavalta. On kuitenkin huomioitava myös välimatkat ja toimintavalmiusajat.

Poliisin toimintavalmiusaikoja eri paikkakunnilla mitataan keskimääräisellä tavoite- ja toteuma-ajalla sekä A- että A- ja B-kiireellisyysluokan tehtävissä. Toimintavalmiusajalla tarkoitetaan aikaa, joka poliisilla kuluu tehtävän vastaanottamisesta siihen, että poliisi on kohteessa ja valmiina toimimaan. Toimintavalmiusajat ovat väistämättä isommat maaseudulla kuin kaupungeissa ja tilannetta vaikeuttaa entisestään se, että vuodesta 2010 valvonta- ja hälytyssektorin henkilöstömäärä on pienentynyt huomattavasti. Lapin kunnista A-kiireellisyysluokan tehtäville poliisi ehtii keskimäärin 40-60 minuutissa Posiolle, Savukoskelle, Pelloon ja Kolariin. Keskimääräisesti yli 60 minuuttia menee Utsjoelle (67,5) ja Enontekiölle (107,5). (Poliisin toimintavalmiusaikatyöryhmän raportti, 2020.)

2.2 Kulttuuriset erityispiirteet

Ihmiset eivät välttämättä ole tietoisia kulttuuristaan, mutta silti se vaikuttaa käytännössä kaikkiin yksilön näkökulmiin ja toimintatapoihin. Kulttuurin jäsenet jakavat arvot ja tavan katsoa maailmaa, jotka ovat syntyneet yhteisistä kokemuksista ja aiheista. (Harpaz, I. ym., 2002, viitattu teoksessa Guirdham, 2005, 43, 44.) Sen lisäksi että tiedetään, kuinka ja miksi ihmiset eroavat kulttuurisesti, niin kanssakäynnissä täytyy myös tietää missä määrin ja missä tilanteissa eroja voidaan yleistää (Khoo, G., 1994, viitattu teoksessa Guirdham, 2005, 9.)

Jotta tutkimuksen lukijan olisi helpompi ymmärtää tämän tutkimuksen taustoja ja sitä, miksi pohjoisessa asuvan suhtautuminen poliisiin voi poiketa eteläisessä Suomessa asuvan suhtautumisesta, on tärkeä käsittää pohjoisen Lapin kulttuurin erityispiirteitä ja elämäntapaa pohjoisessa. Saamelaiskulttuuri on iso osa pohjoisen Lapin kulttuuria, ja Suomessa kansalaiset keskimäärin tietävät saamelaisuudesta hyvin vähän. Sen sijaan, että saamelaisista opittaisiin faktatietoa esimerkiksi koulussa, tieto saattaa perustua median, turismin tai keskustelupalstojen antamaan tietoon, joka on usein joko romantisoitu kuva eksoottisesta Aslakista poroineen revontulien alla, tai sitten se, että saamelaiset ovat hankala kansa, jotka aina valittavat ja vaativat. Tässä kappaleessa taustoitetaan pohjoisimmassa Lapissa elävien ihmisten ajattelua, tapaa elää ja saamelaiskulttuuria paitsi kirjallisuuden myös tutkijan position kautta. Tutkija avaa omaa kulttuuriaan, saamelaisuutta.

2.2.1 Saamelaiset

Lapissa asuu muun väestön lisäksi Euroopan unionin ainoa alkuperäiskansa, saamelaiset, joilla on oma kieli, kulttuuri ja historia. Tämä yhtenäisen alkuperän omaava kansa asuu

saamenmaalla (pohjoissaameksi Sápmi), joka on tuhansien kilometrien mittainen, eteläisestä Skandinaviasta Venäjän pohjoisosissa sijaitsevan Kuolan niemimaan kärkeen ulottuva vyöhyke. Saamelaisia on vähemmistönä neljässä valtiossa: Suomessa, Norjassa, Ruotsissa ja Venäjällä. (Lehtola, 2015, 22.) Suomessa asuu arviolta 10 000 saamelaista ja kaikkiaan neljän valtion alueella saamelaisia on yhteensä 75 000 – 100 000, joista valtaosa asuu Norjassa. Vaikka osa saamelaisista on luonnollisesti siirtynyt toimimaan uudenaikaisissa ammateissa, saa osa yhä toimeentulonsa perinteisistä elinkeinoista, joita ovat kalastus, keräily, käsityöt, metsästys ja poronhoito. Perinteiset elinkeinot ovatkin suuri osa saamelaisten kulttuuria, eivät pelkkiä elinkeinoja tai ammatteja. (Saamelaiskäräjät, luettu 20.9.2020).

Lapissa asuvilla on voimakas kotiseutuidentiteetti ja sen ylläpitävä voima on tietoisuus omasta ryhmästä ja jaetut käsitykset sen ominaisuuksista. Muuhun Suomeen verrattuna lappilaiset ovat hyvin kiinnostuneita ihmisten sukutaustasta ja lähtökohdista. Lappilaiset myös määrittelevät oman kantansa kanssaeläjien sanomisiin ja tekemisiin heidän taustojensa perusteella. (Jokinen, 2003, 16.) Myös saamelaisista kertovassa kirjallisuudessa usein kuvailaan vahvaa sukuyhteyttä. Korpilähde (2015, 94) kirjoittaa väitöskirjassaan, että saamelaisyhteisössä tiedetään, kuka kuuluu mihinkin sukuun. Lisäksi hän mainitsee yhteenkuuluvuudentunnetta lisäävinä seikkoina pukeutumisen, erilaiset tavat (esim. juhlat) ja elinkeinot. Saamelaiseen kulttuuriin liittyy tietysti myös yhteiset arvot. Pärjääminen on saamelaisessa kulttuurissa tärkeä arvo ja se pitää sisällään sen, että ihminen sopeutuu vallitseviin tilanteisiin, on itsenäinen ja tulee toimeen omillaan (Balto 1997, 122-124, Rasmus 2008, 94, viitattu teoksessa Miettunen 2012, 10).

Lapissa perheet ja suvut saattavat asua valtionrajojen molemmilla puolilla. Yhteisenä kieleenä yli valtionrajojen toimivat usein saamen kielet, joita pelkästään Suomessa on kolme; pohjoissaame, inarinsaame ja koltansaame. Yleisin näistä on pohjoissaame, jonka puhujia on Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa noin 20 000 – 25 000. (Saamelaiskäräjät, luettu 20.9.2020.)

Mikko Jokinen kertoo artikkelissaan näkemyksensä lappilaisten luonteesta. Hänen mukaansa Lappi erottuu muihin maakuntiin nähden selkeimmin omailemaisena alueena. Lappilaisia hän kuvaa ”sypäkäksi” väeksi, joilla on tapana ilmaista asiat suoraan ja jämerästi, kun taas pohjoisessa Lapissa käsillä olevan asian ympärillä saatetaan kierrellä ja esittää asioita nurinpäin. Saamelaiset testaavat vieraan henkilön tietämystä ja huumorintajua sala-ovelilla kysymyksillä. ”Saamelaisten selvästi erilainen tapa kommunikoida on ollut monille

virkamiehille ja muille käypäläisille henkinen koetinkivi – osa on sopeutunut, osa turhautunut koko touhuun.” (Jokinen, 2003, 16-17.) Totuus ei varmasti ole kuitenkaan näin yksinkertainen. Siinä missä suomalaisen, myös saamelaisen tapa kommunikoida riippuu siitä, kenen kanssa kommunikoidaan. Eräänlainen testaaminen, varautuneisuus ja ”kiertely” saattavat juontaa juurensa saamelaisten historiasta. Korpilähde on väitöskirjassaan tutkinut suomalaisminijöiden tulemista osaksi saamelaisyhteisöä löytämällä itselleen saamelaisen miehen. Miniät ovat kokeneet miehensä suomalaisiin miehiin nähden erilaisina, välittöminä ja luonnollisina. Alkuun joitakin miniäehdokkaista on saatettu jättää keskustelujen ulkopuolelle ja heitä on katsottu karsaasti sekä saamelaisten, että suomalaisten puolelta. Saamelaisyhteisöön tuleminen on vaatinut sopeutumista ja joustavuutta, mutta suurin osa on lopulta löytänyt paikkansa saamelaisyhteisössä oman aktiivisen toimijuuden kautta. (Korpilähde, 2015, 308-313.)

2.2.2 Saamelaisten ja suomalaisten välisistä suhteista

Saamelaisten ja Suomen valtion välillä on jo vuosisatoja vallinnut konflikttiivinen suhde. Saamelaisten ja suomalaisten välillä vallitsee rakenteellinen tietoaukko ja useita väärinkäsityksiä. Saamelaisia on yritetty 1900-luvulla sulauttaa suomalaisiin muun muassa koulu- ja asuntolaelämässä, jolloin saamelaisten kielet ja kulttuuri ovat saaneet häpeällisen leiman. Valtaväestö on kohdistanut saamelaisiin vuosisatojen ajan tutkimuksia, jotka ovat aiheuttaneet saamelaisten keskuudessa hämmennystä ja epäluuloa. Tutkimuksissa saamelaisia on riisutettu, kehon osia on mittailtu ja heiltä on otettu erilaisia näytteitä. (Ranta & Kanninen, 2019.) Näiden tutkimusten kohteena ollutta saamelaisväestöä elää pohjoisessa edelleen. Veli-Pekka Lehtola kertoo, että 1900-luvulla suomalaisten ja Lappiin suunnanneiden virkamiesten käsitys saamelaisista ei pohjautunut tieteseen, vaan muodostui sanomalehdistä, matkakirjoista, kaunokirjallisuudesta ja oppikirjoista, joista saadussa saamelaistietoudessa on ollut useita ennakkokäsityksiä ja uskomuksia. Tuohon aikaan suomalaisten ajateltiin olevan kehitysasteeltaan sukukansojaan kehittyneempiä. (Lehtola, 2012, 178.)

Historialla on omat monisävyiset kaikkunsa vielä nykypäivänäkin. Vaikean historian lisäksi tänä päivänä kiilaa saamelaisten ja suomalaisten välille lyövät hyvin monisyiset ristiriidat, jotka liittyvät muun muassa maan omistukseen, saamelaismäärittelmään ja siihen, kenellä on oikeus käyttää saamelaisten kansallispukua, lapinpukua (omakieliseltä nimitykseltään gáktiä) ja hyödyntää saamelaiskulttuuria esimerkiksi turismissa. Ongelmana on usein tiedonpuute ja se, etteivät saamelaiset koe tulevansa kuulluiksi itseään koskevissa päätöksissä.

Saamelaisen kulttuurin professori Veli-Pekka Lehtola muistuttaa kirjassaan (2015, 280), että saamelaisia koskeviin asioihin liittyen poliitikkojen ja toimittajien tehtävä on ottaa asioista selvää ja kuunnella myös saamelaisia.

Lydia Heikkilä, Elsa Laiti-Hedemäki ja Anneli Pohjola ovat tutkineet hyvinvointipalvelujen toimivuutta saamelaisten hyvän elämän ja hyvinvoinnin mahdollistajana. Kasvavat valta- ja yhteiskuntapoliittiset intressit ja toimet ovat asettaneet reunaehdot saamelaisten pärjäämiselle, ja saamelaiset ovat ajan saatossa joutuneet tekemään uusia toimintaratkaisuja omista kulttuurisista lähtökohdista käsin. Mukautuminen on ollut kulttuurin säilymisen ehto. Pärjääminen koostuu omatoimisuudesta, sukulaisten ja yhteisön avusta sekä yhteiskunnan tuesta. Tiedetyt peruspalvelut, kuten terveydenhuolto on pohjoisessakin omaksuttu osaksi arjen pärjäämisstrategioita. Palveluverkosto on kuitenkin harvaa, eikä kaikkien palveluiden olemassaolosta tiedetä, tai niitä ei osata hyödyntää. Välimatkat ja hyvinvointipalveluiden heikko saatavuus ovat yhteydessä palvelutyytymättömyyteen, jota esiintyykin enemmän saamelaisilla kuin suomalaisilla. Palvelujen saatavuutta heikentävät myös henkilön saamenkielisyys ja perinteisiin elinkeinoihin sijoittuminen. Saamelaisten keskuudessa ydinperheeltä ja lähipiiriltä saatavaan arjen apuun verrattuna, julkisten organisaatioiden avun merkitys on pienin. Julkisen organisaatioavun merkitys on koettu sitä vähäisemmäksi, mitä kauempana ja vaikeammin saatavilla palvelut ovat. Julkisten palveluiden tarve kuitenkin korostuu tulevaisuudessa, mikäli poismuutto saamelaisalueelta kasvaa ja nuorten perheiden tukiverkosto ohenee. Tutkimuksessa ei käsitelty poliisipalveluiden saatavuutta, mutta eräs tutkimukseen vastanneista oli ilmaissut tarpeen poliisin palveluille ja saamenkieliselle poliisille. (Heikkilä ym., 2013.)

Tuuli Miettunen on Pro gradu -tutkielmassaan selvittänyt saamelaisten kansaneläkeläisten sosiaalisen turvan muodostumista. Tässä tutkimuksessa haastatellut ovat kokeneet, että varsinkin puhelimitse asioidessa, on raskasta koittaa selittää suomalaiselle virkamiehelle omaa elämäntilannettaan ja elinkeinoaan. Mieluiten asioitaisiin kasvotusten jonkun tutun, luotettavan virkailijan kanssa, joka on tottunut paikallisten puhetapaan. Saamelaiselle on tärkeää osoittaa pärjäävyytensä ja vaikeaa myöntää avun tarve, joten avun tarpeen huomioiminen voi varsinkin kulttuuriin perehtymättömälle virkamiehelle olla vaikeaa. Virkamiehen kanssa asiointi voi saada aikaan paineen, että pitäisi pärjätä heidän silmissään, ja lisäksi viranomaisien käyttämä puhekieli koettiin myös tutkimuksen pohjalta hankalasti ymmärrettäväksi. Viranomaisten kanssa asioidessa ikäihmiset käyttävät mielellään välittäjänä joko sukulaista, tai

muuten luotettua henkilöä, jonka koetaan taitavan viranomaisten kanssa asiointi. (Miettunen 2012.)

Edellä mainitut tutkimukset käsittelevät saamelaisia, hyvinvointipalveluja ja sosiaalista turvaa, mutta samansuuntaisia vastauksia voisi olettaa saatavan, jos kyse olisi poliisipalveluista ja tutkimus kattaisi myös pohjoisen Lapin asukkaat, jotka eivät omaa saamelaisia sukujuuria. Ovathan ei-saamelaiset lappilaisetkin samalla tavalla kaukana palveluiden ääreltä ja usein eläneet pitkään saamelaisen kulttuurin vaikutuspiirissä. Näin voisi ajatella, etteivät heidän ajatuksensa ja kokemuksensa aivan merkittäväällä tavalla saamelaisiin verrattuna poikkeaisi.

2.3 Luottamus poliisiin

Luottamusta poliisiin ei ole helppoa ylläpitää ja vielä vaikeampaa se on rakentaa kokonaan nollasta. Mikäli taustalla on heikko luottamus, yksittäisten tekojen ja tilanteiden merkitys kasvaa. Yksilöiden kokemukset ja näkemykset vaikuttavat siihen, kuinka he tulkitsevat eri tilanteita ja minkälaiset valmiudet heillä on luottaa poliisiin. Taipumus epäluottamukseen voi olla joissakin tilanteissa tarpeellinen itsesuojelun mekanismi. Luottamuksen kannalta on ratkaisevan tärkeää, kuinka poliisi toimii, kuinka se kohtelee eri ihmisryhmiä ja millaisena poliisi koetaan kansalaisten keskuudessa. Usein luottamuksen rakentaminen vaatii konkreettisia toimintamallien muutoksia. Luottamuksen tasoa nostavat tuttuus ja tieto siitä, kuinka poliisi missäkin tilanteessa toimii. Jos yksilön tarpeet ja intressit on turvattu paremmin muilla järjestelyillä kuin poliisin toiminnalla, on luottamus poliisiin turhaa. (Goldsmith, 2005.)

Vuonna 2018 julkaistussa poliisibarometri -tutkimuksessa on tutkittu suomalaisten luottamusta poliisiin. Tutkimus on tehty haastattelemalla yhteensä 1096:ta 15-79 -vuotiasta manner-Suomen asukasta. Näistä haastatelluista Pohjois- ja Itä-Suomessa asuvia on 357 henkilöä. Tutkimus on tehty suuralueittain, eikä tutkimuksessa ole sen tarkemmin selvitetty luottamuksen alueellisia eroja. Haastateltavat ovat valikoituneet kiintiöpoimintana, joka tarkoittaa sitä, että jokaiselta suuralueelta on valikoitunut tietty määrä vastaajia. Tutkimuksen mukaan 95 prosenttia suomalaisista luotti poliisiin melko tai erittäin paljon. (Vuorensyrjä & Fagerlund, 2018, 7, 28, 30.)

Voisi siis yksinkertaistaa, että Suomessa luotetaan poliisiin. Tämän kaltaisen tutkimuksen perusteella ei voi kuitenkaan sanoa luottavatko lappilaiset poliisiin, saati että luottavatko

pohjoisessa Lapissa asuvat ihmiset poliisiin, sillä alueena Pohjois- ja Itä-Suomi kattavat niin suuren alueen. Koska tutkimus on toteutettu kiintiöpoiminnalla, ilman tarkempaa aluerajausta, ei voida myöskään tietää, kuinka moni lappilainen on haastatteluun vastannut. Näin ollen voisi sanoa, ettei poliisibarometri -tutkimus kerro sitä, luottavatko ihmiset Lapissa poliisiin.

2.4 Rikollisuus Lapissa

Lapin poliisilaitoksen tilaston mukaan yleisiä rikoksia Lapin poliisilaitoksen alueella ovat varkaudet, liikenneturvallisuuden vaarantamiset, rattijuopumukset, huumausainerikokset sekä pahoinpitelyt, jotka tapahtuvat yleisimmin yksityisellä paikalla. Myös perheväkivaltaa, raiskauksia ja lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä tapahtuu jonkin verran. (Lapin poliisilaitoksen tilastot, 2019.) Edelliseen vuoteen nähden vuonna 2019 Lapin poliisilaitoksen alueella olivat lisääntyneet omaisuus-, väkivalta- ja huumausainerikokset. Väkivaltarikosten määrä oli kasvanut reilu viisi prosenttia ja huumausainerikosten määrä jopa 35 prosenttia edellisestä vuodesta. Myös hälytystehtävien määrä oli hieman lisääntynyt. (Lapin poliisilaitoksen tiedotteet, 2019.)

Tässä kappaleessa tilastoja verrataan asukasluvultaan Lapin kanssa lähes samansuuruiseen Kymenlaakson maakuntaan. Tilastoissa on otettu huomioon kaikki poliisin tietoon tulleet rikokset ja rikkomukset. Vertailurikoksiksi on valittu valtakunnanlaajuisesti tyypillisiä rikoksia, kuten omaisuus-, seksuaali-, liikenne-, huumausaine- sekä henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset. Tilastokeskuksen mukaan, vuoden 2020 tammikuun ja syyskuun välisellä ajanjaksolla, Lapissa on Kymenlaaksoon nähden selkeästi enemmän pahoinpitelyjä, liikenneturvallisuuden vaarantamisia, rattijuopumuksia, kulkuneuvon kuljettamisia oikeudetta ja huumausaineen käyttörikoksia. Sen sijaan huumausaine- ja varkausrikoksia on Kymenlaaksossa enemmän kuin Lapissa. Muutoin suuria poikkeamia rikostilastoissa ei Lapin ja Kymenlaakson välillä ole.

Kun verrataan rikostilastoja samalta ajanjaksolta Lapin sisäisesti, rikoksia luonnollisesti tapahtuu eniten Lapin kaupungeissa. Tilastojen perusteella ei voida sanoa, että jotakin rikostyyppiä tapahtuisi pohjoisessa Lapissa erityisen paljon. Tilasto näyttää, että kaupunkien ulkopuolella tapahtuisi vain yksittäisiä rikoksia tai rikkomuksia. (Tilastokeskus, rikokset kuukausittain, luettu 17.10.2020.) Sen sijaan, että tilastot kertoisivat sen, ettei pohjoisessa

Lapissa tapahdu rikoksia, voi kyse olla kuitenkin myös siitä, ettei kaupunkien ja suurimpien kylien ulkopuolella valvontaa juurikaan ole, tai rikoksista ei ilmoiteta poliisille.

Lapissa työttömyys oli vuonna 2016 korkeammalla kuin muualla maassa keskimäärin. Tuoloin Lapin kunnista ainoastaan Utsjoella työllisyys oli Suomen keskiarvoa korkeammalla. Myös koulutustaso, muualla paitsi Rovaniemellä, on keskivertoa alhaisempaa. Lisäksi alkoholin myynti on Lapissa korkealla tasolla. Tieto ei kuitenkaan kerro totuutta Lapin asukkaiden alkoholinkäytöstä, sillä tilastosta ei pystytä sulkemaan pois turismin ja rajakaupan aiheuttamaa alkoholin myyntiä. (Suontausta ym., 2018, 9.) Edellä mainitut tekijät altistavat Lapin asukkaita erilaisille sosiaalisille ja mielenterveydellisille ongelmille, jotka taas osaltaan lisäävät rikollisuutta. Toisaalta, varsinkin pohjoisessa Lapissa ihmisillä on usein ympärillään vahva tukiverkosto, sillä tuttavat ja sukulaiset asuvat lähellä. Tämän voisi kuvitella vaikuttavan siten, etteivät ihmiset olisi niin yksinäisiä ja syrjäytyneitä kuin suurissa kaupungeissa.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksen toteutukseen on käytetty laadullista, eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Kyseiseen menetelmään on päädytty, sillä tutkimusaiheesta on haluttu saada mahdollisimman syvälinen näkemys. Tutkimuksessa on haluttu tuoda esiin mahdollisimman laajasti yksittäisten kuntalaisten ajatuksia. Aihetta ei olla ainakaan tästä perspektiivistä aikaisemmin tutkittu, joten senkin vuoksi laadullinen, eli kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä on tässä tilanteessa selkeästi oikea vaihtoehto. Toisin kuin määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus, ei laadullinen tutkimus ole suoraviivaista ja lukuihin keskittyvää. Näin ollen laadullisen tutkimuksen avulla tuloksia ei voida yleistää, sillä tutkimus kohdistuu vain muutamaaan havaintoyksikköön. Sen avulla voidaan kuitenkin kuvata ilmiötä sanallisesti hyvin laajasti. (Kananen, 2017, 33-35.)

Haastattelut on toteutettu teemahaastatteluina, eli haastatteluja varten on rakennettu kysymysrunko. Kysymysten avulla on pyritty varmistamaan, että kaikilta haastateltavilta on saatu vastaukset vähintäänkin teemaan liittyviin kysymyksiin, mutta haastatteluja ei olla haluttu

sittoa liikaa pelkkiin kysymyksiin. Lisäksi haastattelun aikana pintaan nousseista aiheista haastateltaville on esitetty lisäkysymyksiä. (Kananen, 2017, 96-97.) Haastateltaville on annettu myös mahdollisuus ilmaista vapaasti teemojen ulkopuolelta tutkimusaiheeseen liittyviä ajatuksiaan.

3.2 Tutkimuksen eettisyys

Tähän tutkimukseen haastateltuja henkilöitä on lähestytty asian tiimoilta joko puhelimitse, tai tekstiviestitse. Heille on kerrottu, mitä aihepiiriä tutkimus koskee, jonka jälkeen he ovat antaneet suostumuksensa haastatteluun puhelimitse tai tekstiviestillä. Suostumusta on vahvistanut myös se, että neljä haastateltavaa ovat kutsuneet tutkijan omaan kotiinsa ja yksi haastateltavista saapui ennalta sovitulle haastattelupaikalle (Kananen, 2017, 193). Näin ollen kirjallista suostumusta ei olla nähty tarpeelliseksi. Haastateltaville on kerrottu, että haastatellut äänitetään ja myös se, mitä tarkoitusta varten materiaali kerätään. Tutkimukseen osallistuminen on ollut heille täysin vapaaehtoista.

Haastatelluille on kerrottu haastattelun yhteydessä, että he saavat tarkistaa heistä kerätyn materiaalin siltä osin, kun sitä tullaan käyttämään tutkimuksessa. Materiaalin valikoitumisen jälkeen, se on lähetetty kullekin haastateltavalle sähköpostitse. He ovat saaneet lukea materiaalin omalta osaltaan, ja heille on varattu mahdollisuus muuttaa antamiaan tietoja. Tämän jälkeen haastateltavat ovat antaneet tutkijalle vielä hyväksyntänsä materiaalin käytöstä. Kerätty materiaali, eli haastattelujen äänitteet ja äänitteiden litteroinnit on hävitetty tutkijan toimesta asianmukaisesti haastateltavien henkilöllisyyden salassa pitämiseksi ja materiaalin väärinkäytön ehkäisemiseksi.

Tutkimuksen kirjallisina lähteinä on käytetty luotettavaa tutkimusmateriaalia, kuten väitöskirjaa ja pro gradu -tutkielmia, sekä tietokirjallisuutta. Internetistä otettujen lähteiden luotettavuutta on varmistettu sillä, että lähteiksi on valittu pääsääntöisesti tuttujen, luotettavaksi tiedettyjen organisaatioiden nettisivuja. Mikäli organisaatio ei ole ollut tuttu, sen taustat on selvitetty siltä osin, kuka julkaisija on, kuinka usein tietoa päivitetään, onko tietoa käytetty muissa teoksissa lähteenä ja myös se, onko julkaisu kirjana jostakin saatavilla. Eri lähteistä saatua tietoa on verrattu keskenään ja tätäkin kautta varmistuttu lähteiden tiedon luotettavuudesta.

3.3 Haastattelun toteutus ja analyysi

Tutkimusta varten on haastateltu yhden pohjoisen Lapin kunnan asukkaita. Kunnan nimi jätetään kuitenkin tässä tutkimuksessa mainitsematta haastateltavien henkilöllisyyden suojaamiseksi. Tutkimuksessa keskitytään haastateltavien henkilökohtaisiin kokemuksiin ja ajatuksiin.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaisia ajatuksia pohjoisen Lapin kunnan asukkailla on Suomen poliisista?
2. Miten luotettavana kuntalaiset pitävät poliisia?
3. Millaisena kunnan asukkaat kokevat sen, ettei kunnassa ole omaa poliisia ja miten tämä heihin vaikuttaa?
4. Millainen on kuntalaisten kynnys ottaa yhteyttä poliisiin?

Tutkimuksen tavoitteena on, että tutkimuksen tulokset kuvaavat mahdollisimman monipuolisesti tutkittavan kunnan asukkaiden ajatuksia. Siksi haastateltaviksi on valittu tarkoituksella eri taustoista olevia ja eri ikäisiä ihmisiä. Haastateltavia on viisi ja he ovat niin saamelais- kuin suomalaistaustaisiakin. Yksi haastateltavista on kunnan entinen pitkäaikainen poliisi. Häneltä on haluttu saada arvokasta tietoa siitä, millaista on ollut työskennellä Lapin haastavissa oloissa ja tietoa siitä, kuinka hän on kokenut ihmisten suhtautuvan Suomen poliisiin, häneen poliisina ja kuinka hänen mielestään ihmiset ovat sopeutuneet tilanteeseen, ettei kunnassa enää ole poliisia. Haastateltavista kolme olivat haastatteluhetkellä kunnan asukkaita ja yksi oli haastattelua tehtäessä muuttanut vastikään kunnasta pois.

Haastateltavat on nimetty seuraavasti: Kunnan entinen poliisi: P1

Haastateltava 1: H1

Haastateltava 2: H2

Haastateltava 3: H3

Haastateltava 4: H4

Haastattelut on toteutettu siten, että neljä viidestä haastattelusta on tehty haastateltavien omissa kodeissa, heidän valitsemassaan rauhallisessa tilassa. Yksi haastattelu toteutettiin muualla kuin haastateltavan kotona, mutta tällöinkin varmistuttiin siitä, että käytössä on rauhallinen tila ilman häiriötekijöitä. Haastattelut on nauhoitettu ja litteroitu tutkijan toimesta

heti haastattelujen jälkeen. Haastatteluissa on edetty tutkimuskysymysten pohjalta laaditun haastattelurungon mukaan, mutta haastateltavat ovat saaneet kertoa vapaasti myös kysymysten ulkopuolelta poliisiin ja alueen turvallisuuteen liittyviä ajatuksiaan. Haastatteluista kertyi nauhoitettua aineistoa noin neljä tuntia kolmekymmentä minuuttia, ja tietokoneelle litteroituna haastatteluista kertyi aineistoa yhteensä 42 sivua. Tutkimuksessa käytetty haastattelurunko löytyy liitteet -osiosta.

Tutkimustulokset on analysoitu sisällönanalyysi menetelmällä, eikä analyysia ohjaa yksinään etukäteen määritetty teoria. Analyysi pohjautuu haastateltavien kertomaan, mutta sen tukena on käytetty myös kirjallisuudesta saatua teoriatietoa, jolloin voidaan puhua teoria-ohjaavasta analyysistä. Sisällönanalyysin avulla tutkimustuloksista on pyritty tuomaan esiin haastateltavien henkilöiden mielipiteet poliisista tiivistetyssä muodossa. Tutkimusmateriaalista on nostettu esiin mielenkiintoisia teemoja tarkempaan analyysiin. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.)

4 TUTKIMUSTULOKSET

4.1 Pohjoisen Lapin asukkaiden ajatuksia Suomen poliisista

Tässä kappaleessa kuvataan haastateltujen ajatuksia ja mielikuvia Suomen poliisista sekä poliisin työstä. Haastateltavilta selvitettiin muun muassa, millainen käsitys haastateltavilla on poliisin työstä omassa asuinympäristössään ja vastaavasti millaiseksi he kuvittelevat poliisin työn eteläisessä Suomessa. Lisäksi haastateltavilta on selvitetty, kuinka heidän mielestään pohjoisen Lapin poikkeava kulttuuri vaikuttaa siihen, miten poliisiin suhtaudutaan kunnassa. Haastateltujen kuntalaisten ajatuksia ja mielikuvia peilataan kunnan entisen poliisin kokemuksiin poliisin työstä pohjoisessa Lapissa.

Poliisi on hieno asia. Suomen poliisi ei ole korruptoitunu eikä väkivaltanen, toisin kun amerikkalainen tai joku mikä tahansa muu poliisi. Sanotaan nyt ehkä pohjoismainen poliisi, niin kyllä mulla semmonen kuva on siitä, että ei sieltä kyllä pamppua syyttä tule. H1

Haastateltavat pitivät Suomen poliisia tarpeellisena, helposti lähestyttävänä ja luotettavana. Poliisi herätti kuitenkin haastateltavissa mielikuvia laidasta laitaan. Poliisia pidettiin

byrokraattina, joka tekee todella paljon paperitöitä ja esitutkintaa. Haastateltava 3 koki, että Suomen poliisiin hakeutuu hyvää ainesta, mutta jotkut poliisit suhtautuvat asioihin liian ”kärjekkäästi”, eikä henkilökohtainen kontrolli ole kaikilla konstaapeleilla kohdallaan.

Luotettavuutta ja turvallisuutta. - - Ku sitte taas, jos vertaa muiden maiden poliiseihin, niin eihän ne ole semmosia luotettavia, vaan enemmänki, jos jos-saki muussa maassa on poliisin kanssa tekemisissä, niin pitää varoa, ettei tuu huijatuksi. Suomessa ei tartte koskaan edes ajatella sitä, että tulis huijatuksi. H2

Ylinopeussakot. Siis tuota joo, sehän on niinku yks peruskivi koko yhteiskunnassa. H1

Haastateltava 2 kertoi huomanneensa, että paikkakuntalaisten nuorten mielikuviin poliisista on vaikuttanut positiivisella tavalla poliisin aktivoituminen sosiaalisessa mediassa. Hän piti suuntausta tärkeänä ja se on hänen mielestään myös tuonut poliisia lähemmäksi kansalaisia. Hänen mielestään sosiaalisen median avulla poliisi on helpommin nuorten tavoitettavissa.

Kunnan entisen poliisin kokemuksen mukaan kunnan asukkaat suhtautuvat poliisiin asiallisesti ja kääntyvät poliisin puoleen tarvittaessa. Negatiivista suhtautumista hän ei ole havainnut, mutta nuoriso on joissakin tilanteissa teettänyt töitä. Hän ei kuitenkaan ole pitänyt näitä tilanteita vakavina, vaan ajatteli niiden tavallaan kuuluvan ”nuorten riehumiseen”.

Haastatellut kuntalaiset olivat hyvin tietoisia pohjoisessa työskentelevien poliisien työn monipuolisuudesta ja työn tuomista haasteista. Haastateltavista kolme toi esiin, että poliisin ajattelutavan täytyy olla erilainen kuin muualla Suomessa. Poliisin on oltava hyvin omaaloitteinen, pystyttävä varautumaan tilanteisiin ja osattava toimia sen mukaan, että usein tilanteet ovat jo ohi siinä vaiheessa kun tapahtumapaikalle ehditään. Haastateltava 4 ajatteli, että poliisin työ pohjoisessa Lapissa voi olla välillä jopa epätoivoista, sillä välimatkat ovat pikiä ja tehtäväkentät laajoja.

Täällä voi tapahtua ihan kaikenlaisia. Poliisin on varauduttava kaikkeen pitkien välimatkojen takia, ja sille ei saisi muodostua rutiinia mistään asiasta. Se on niin tuota hyvinki semmonen monipuolinen työtehtävä, koska niin tuota täällä ihmiset elää semmosissa paikoissa, että se ei niinku oo verrattavissa mitenkään noihin kuntakeskuksiin, eikä semmosiin. H3

Kunnan entiseltä poliisilta kysyttiin, minkälaista on hänen kokemuksensa mukaan ollut työskennellä poliisina kunnassa. Myös hän toi esiin työn monipuolisuuden ja kertoi, että työtä

on välillä ollut paljon. Kun kunnassa ei ole erikseen ollut tutkijoita, on sama partio hoitanut niin valvonta- ja hälytyssektorin kuin tutkinnankin työt. Töitä on ollut kahdelle poliisille aivan riittävästi. Sillä, että tuntee paikkakuntalaiset henkilökohtaisesti, on hyvät ja huonot puolensa. Joissakin tilanteissa työ on saattanut olla henkisesti hyvin raskasta.

No tietenkä ko mitä tutummaksi ihmiset tullee, nii sen tuota, sitten vain ku niinku jotku asiat oli semmosia, että ne mennee pikkusen turhan reippaasti niinkö ihon alle, että jotku tuommoset pahat onnettomuuet, ku ihmiset on tuttuja. - - Välillä tulee vieläki mietittyä, ei niistä niinkö koskaan pääse. P1

On kuitenkin olemassa myös tilanteita, joissa asiakkaan tunteminen helpottaa esimerkiksi tilannearvion tekemistä jo puhelimitse. Kunnan entinen poliisi kertoi, että hän pystyi joskus kuulemaan puhelimitse ihmisen äänestä, että tämä pelkää ja hätä on todellinen. Esimerkiksi ulkopuoliset ”juoppoköörin” ovat saattaneet täysin aiheellisesti aiheuttaa pelkoa paikoissa, joissa muutenkin on poliisi vierailut usein. Kunnan entiseltä poliisilta kysyttiin esimerkkejä kiireellisistä keikoista pitkien matkojen päähän. Haastateltava kertoi esimerkkitapauksen, jossa henkirikospaikalle matkaa oli yli 150 kilometriä.

Siis mulla on kokemusta siitä niin, että ku matka on pitkä, niin se on muuten todella pitkä. - - Sieltä [toisesta kylästä] justiin lähetty liikkeelle ku se tuli se hälytys ja onhan se nyt jumalauta pitkä matka. Tätä väliä pahtaa. Tuossa piti välillä tankata tuossa [kylässä matkan varrella] ja taas jatkaa. - - kyllä ne mitä on tapahtunu, ne on kerenny tapahtua. Totta kai, jos tämmösestä (henkirikoksesta) puhutaan niin kyllähän ne kerkeää tapahtua tuolla kaupunkipaikoissa, missä vasteajat on paljo lyhyemmät, mutta voi sanoa että omat vasteajat oli ihan suomenennätysluokkaa. - - se on semmonen mikä ois parempi tilanne ehkä jos ois omat poliisit täällä. P1

Entinen poliisi oli kuitenkin vakaasti sitä mieltä, että vaikka välimatkat olivat välillä pitkiä ja tekemistä paljon, keikat oli silti hoidettava niin hyvin kuin tilanne antoi myöden. Tarpeen tullen on täytynyt priorisoida tehtävien kiireellisyyden mukaan, mille tehtäville on menty ja missä järjestyksessä. Tilanteissa, joissa tehtävälle ei olla yksinkertaisesti päästy, on oltu yhteydessä asianosaisiin. Paikalliset ovat olleet ymmärtäväisiä näissä tilanteissa.

Täällä ihmiset on monta kertaa niinko, ne kyllä käsittää etäisyyet ja käsittää paljo muutaki tuommosta. Minusta se on ihan rationaalista ajattelua. P1

Siviilitaustaisten haastateltavien mielikuvat eteläisen Suomen poliisista olivat sellaisia, että poliisi on täystyöllistetty ja kiireinen. Haastateltava 2 koki, että vaikka työ eteläisessä Suomessa on kiireistä, on poliisin näkyvällä läsnäololla kuitenkin positiivinen vaikutus ihmisiin

ja varsinkin nuorisoon. Hänen mielestään myös pohjoisessa Lapissa tulisi enemmän kiinnittää huomiota ennalta estävään toimintaan siten, että poliisi esimerkiksi vierailisi nuorteniloissa. Hän pelkää, että nuorten mielikuva poliisista muodostuu kohtaamisista, joissa nuoria rangaistaan jostakin rikoksesta, esimerkiksi sakotustilanteissa.

jossain isommissa paikoissa ja etelämmässä, niin ne poliisit on siellä jatkuvasti, niin jos joku saa nyt sakot niin ei se oo niin iso juttu, koska sitte on nähty niitä hyviä asioita, mitä poliisit on tehny ja tullu rauhoittamaan jonku tilanteen, tai tuonu turvallisuutta tai näin, niin sitte se ei oo niinku että ne ei tuu niin isoiksi ne asiat tai vääristy siinä. H2

Kuten jo aikaisemmin tässä tutkimuksessa on tullut ilmi, pohjoinen Lappi on myös kulttuurin puolesta poikkeava muuhun Suomeen nähden. Ilman kulttuurin ymmärtämistä, on mahdotonta ansaita paikallisten luottamusta. Kaikki haastateltavat olivat samaa mieltä siitä, että olisi todella tärkeää, että kunnan alueella työskentelisi poliiseja, jotka ymmärtävät paikallista kulttuuria ja elinkeinoja. Haastateltava 4 näki asian siten, että pohjoiseen Lappiin tulevan poliisin olisi hyvä saada jonkinlaista perehdytystä paikalliseen kulttuuriin, sillä pohjoisessa on muuhun Suomeen nähden monissa asioissa erilainen toiminta- ja ajattelutapa. Lisäksi saamenkielisellä alueella voi tulla myös kielellisiä ongelmia ja kommunikaatiovaikeuksia. Korpilähde (2015, 163) kertoo väitöskirjassaan, että kielen osaaminen voi helpottaa yhteisön sisälle pääsemistä tai ainakin kieli antaa valmiuksia ymmärtää yhteisön jäsenten ajattelumallia ja maailmankuvaa. Entinen poliisi kertoi huomanneensa, että joidenkin paikallisten suhtautuminen häneen muuttui positiivisella tavalla, kun hän opiskeli saamen kieltä.

Sillä oli vaikutusta selvästi niihin ihmisiin, jotka tuota tajus sen jossaki vaiheessa, että mie ymmärrän mitä ne puhuu ja ossaan itekki jotaki sanoa, ainaki hyvänpäivän toivotukset. P1

Pohjoisen Lapin tiiviissä yhteisöissä ihmiset ovat tottuneet siihen, että kaikki kyläläiset ainakin jollakin tasolla tuntevat toisensa. Tiiviiseen yhteisöön tuleminen täysin ulkopuolelta saattaa olla joskus poliisillekin haastavaa. Kaikkien asukkaiden arvostusta ei välttämättä saa pelkästään pukeutumalla sinisiin haalareihin.

Jos sä meet johonki vaikka niinku etelämmäs johki, niin ihmiset normaalisti on niin, et sua arvostetaan, ellet sä töppää jotain, mutta sitte taas saamelaiseen kulttuuriin meneminen, niin sun pitää ensin kerätä se arvostus ennen ku sua arvostetaan. Mä luulen, että se on varmaan poliisien kohalla ihan sama. Mutta sitte taas, jos vaikka saamelaistaustanen poliisi menis sinne, niin ihan varmasti se arvostus ois niinku heti. Ja onhan siellä niinku syynsä siihen, että

suomalainen kulttuuri on niin paljo niinku polkenu alaspäin saamelaisia, että tavallaan nyt siitä pidetään niin tiukasti kiinni, ettei ykskään suomalainen tule polkemaan enää niitä mittään alaspäin, että niinku sillä lailla ymmärrettäviä puolia. H2

Kunnan entinen poliisi kertoi, että paikalliset ottavat häneen edelleen yhteyttä viikoittain. Ihmiset kysyvät häneltä neuvoa esimerkiksi rikosprosessuaalisiin kysymyksiin, ennen yhteydenottoa lähimmälle toiminnassa olevalle poliisiasemalle. Kuntalaiset kääntyvät hänen puoleensa myös yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen vaikuttavissa tilanteissa toivoen, että hän hommaisi poliisit paikalle. Ollessaan kunnassa poliisina, häntä on myös usein lähestytty vapaa-ajalla poliisiasioihin liittyen. Häntä on vapaapäivinä lähestytty kauppareisilla, henkilökohtaiseen numeroon soittamalla ja jopa kotiin tulemalla. Hän kuitenkin kertoi, että on pyrkinyt auttamaan ihmisiä, jos vain suinkin voi.

Tääl'on sillä lailla niinku varmaan saattaa kuulostaa vähän hullulta, mutta noissa isommissa kaupungeissa ihmisiä ei oikeastaan tarvikkaan tuntea sillä tavalla, paitsi tietenki tietyt ihmiset ja isommissa kaupungeissa poliisi voi lähteä töihin kampaamalla tukkaa ja panemalla viivat silmiin ja suihketta kainaloon ja takki päälle ja näin päin pois ja kello tulee klokka, niin sitte taas takki pois päältä ja sitte lähetään vapaapäiville, mutta tämmösessä yhteisöissä nii se ei onnistu. Se on kakskytäneljä ja seittemän. P1

Pohjoisen Lapin kulttuurissa on paljon sellaista, joka voi hämmästyttää etelästä tulevaa poliisia. Erityisen ongelmalliseksi useat haastateltavat mainitsivat poliisin puuttumisen poronhoitoon liittyviin asioihin. Poromiestaustan omaava haastateltava oli sitä mieltä, ettei poliisi tällä hetkellä pysty hänen ammattikuntaansa auttamaan, sillä poliisilla ei riitä tietotaito eikä ymmärrys elinkeinoa kohtaan. Hän kertoi haastattelussaan, että poliisilla tulisi olla synnynnäisiä sidoksia poronhoitoon, jotta tämä kykenisi hoitamaan poronhoitoon liittyviä asioita ja ymmärtämään alaan liittyviä nyansseja. Toiveena olisi, että Suomen poliisilla olisi mahdollisuus tarjota poronhoitoon liittyvien rikosten tutkintaan vihkiytyneitä poliiseja, sillä nykypäivänä poronhoidossa rikokset eivät ole enää samanlaisia kuin ennen. Aikoinaan rikokset ovat saattaneet olla konkreettisia porovarkauksia, mutta haastateltava kertoi, että nykyään ne ovat enemmänkin kirjanpitoon liittyviä petosrikoksia. Poromies myös kritisoi poronhoitolakia ”Aataminaikusten ihmisten tekemäksi” ja sanoi, ettei laki anna nykyisellään poliisille riittävästi valtuuksia toimia. Hän koki, että suomalaista yhteiskuntaa koskettavat lait on selkeästi laadittu, mutta muun muassa pohjoisen Lapin elinkeinoja koskevat lait on laadittu ”sinne päin” -mentaliteetilla, joka vaikuttaa paikallisten ihmisten elämään negatiivisesti. Myös kunnan entinen poliisi tunnisti poronhoitoon liittyvän problematiikan.

poronhoitolaki on varsin ohut kirja - - eri paliskuntia, joita on heti kymmeniä, niin niissä tietenkin tämä poronhoitolaki huomioon on otettu, mutta sitte kaikissa paliskunnissa on vielä erilaiset, erilainen kulttuuri, erilainen toimintatapa ja toimintamalli. P1

4.2 Pohjoisen Lapin asukkaiden luottamus poliisiin

Kappaleessa käsitellään haastateltavien luottamusta poliisia kohtaan yleisellä tasolla ja sitä, mitkä seikat vaikuttavat siihen, kuinka luotettavana haastateltavat pitivät poliisia. Riippumatta siitä, että poliisi ei ole kuntalaisten arjessa läsnä päivittäin, kaikki haastateltavat pitivät Suomen poliisia hyvin luotettavana. Eräs haastateltava ei kuitenkaan ollut tyytyväinen politiikkaan, joka määrittää poliisien saatavuuden haja-asutusalueille.

Itsessään poliisi viranomaisena, niin kyllä mie piän hyvin luotettavana. Se sitte että miten se kohtelee täällä näitä haja-asutus alueita, tietenkin sehän on ihan valtion politiikkaa, että paljonko sitä rahaa halutaan antaa siihen toimintaan, se on asia erikseen. H4

Tämän tutkimuksen perusteella poliisin luotettavuuteen vaikuttaa se, ettei poliisi ole ostettavissa tai korruptoitunut. Toisekseen luotettavuutta lisää se, että rikokset selvitetään myös silloin, kun poliisiorganisaation sisällä henkilö on rikoksesta epäiltynä. Hyvänä pidettiin myös avointa tiedottamista ja sitä, että poliisissa työskentelee helposti lähestyttäviä, mukavia ihmisiä.

Se että ihmisiä kuunnellaan ja otetaan tosissaan ja sitte se, että ei oo pelottava. Esimerkiksi jos aattelee nuoria, niin eihän kukaan nuori lähesty mitään, joka on pelottava. H2

Haastateltava 3 kertoi, että hänelle luottamuksen kannalta tärkeää on poliisin käytös. Hän luottaa poliisiin, vaikka hänellä on myös huonoja kokemuksia yksittäisten poliisien toiminnasta. Haastateltava kertoi tilanteesta, jossa hänen henkeään uhattiin puhelimitse. Hän koki tilanteen niin, ettei kykene luottamaan poliisiin, joka ei ota tällaista uhkausta vakavasti.

Ku minä sanoin, että mie en uskalla oikeastaan enää liikkua sillä lailla vapaasti, ku mie oon ennen liikkunu, että aina pittää olla pelko päällä. Niin se sano, että ei kannata, että ne on vain uhkauksia semmoset. Mutta minusta tuommonen henkeen käyvä uhkaus, niin ei se ole olankohautuksella otettava. H3

Kunnan entinen poliisi koki, että paikkakuntalaisten luottamuksen kannalta poliisin läsnäolo olisi tärkeää. Poliisi voisi myös enemmän toimia ennaltaehkäisevästi, joka toisi ihmisiä lähemmäs poliisia. Hänen näkemyksensä mukaan kuntalaisten luottamus ansaitaan siten, että esimerkiksi rikosasian tiimoilta heille kerrotaan asiaa koskevat realiteetit. Ihmisille on kerrottava esimerkiksi asianomistajarikoksen suhteen, kuinka pitkälle asia voi edetä, mitkä seikat vaikuttavat etenemismahdollisuuksiin ja mitkä tulevat olemaan mahdolliset seuraamukset. Lisäksi kunnan entinen poliisi koki, että luottamuksen kannalta on tärkeää, ettei ihmisten asioihin suhtauduttaisi ”*pieninä*” tai ”*suurina*” juttuina.

Jokaselle ihmiselle on tärkeä se, vaikka se ois joku polkupyörän varastaminen, niin saattaa kourasta syäntä vaikka kuinka syvältä, ku siihen on tullut uhrattua aika paljo aikaa ja myy hilloja niin että semmosen on saanu, niin ei sitä voi niinko suhteuttaa sitä asiaa, kun ei tiiä sitä tarkoin sitä taustaa. Sen takia niihin ihmisten huoliin ja murheisiin pitää suhtautua sillä lailla niin, että ne on tärkeitä, ja sitte kertoa ihmisille ne realiteetit. P1

Siviilitaustaisilta haastateltavilta kysyttiin, onko heille poliisin kanssa asioidessa merkitystä sillä, onko poliisi tuttu vai ennalta tuntematon. Muualla Suomessa, poliisin tuttuudella ei varmasti ole ihmisille juurikaan merkitystä ja saattaa jopa herätä kysymys, miksi sillä olisi mitään väliä. Poliisi on varsinkin kaupungissa eläville arkipäiväinen ja tuttu näky. Ihmiset ovat tottuneet olemaan ongelmatilanteissa yhteydessä viranomaisiin. Jos esimerkiksi tuntee joutuneensa rikoksen kohteeksi, voi suunnata lähimmän poliisiaseman päivystykseen tekemään rikosilmoituksen. Poliisin päivystys on auki useissa kaupungeissa joka arkipäivä.

Toisin on pohjoisessa Lapissa. Esimerkiksi Enontekiöllä poliisin palvelupäivystys on poliisin valtakunnallisen verkkosivuston mukaan auki kerran kuukaudessa, mutta sen tarkempaa ajankohtaa ei ole sivustolla mainittu. Rikosilmoituksen tekeminen toki onnistuu myös verkossa, mutta varsinkin iäkkäämmille ihmisille pelkästään internetin käyttö voi luoda sellaisen kynnyksen, että rikosilmoitus jää tekemättä. Ongelmatilanteissa tukeudutaan tuttuun ja turvalliseen, mitä jopa satojen kilometrien päässä olevat vieraat kasvot eivät ole. Tutkimuksen kohteena olevassa kunnassa on aikaisemmin ollut oma toiminnassa oleva poliisiasema, jonka tutut poliisit ovat ansainneet paikallisten luottamuksen ja joihin on totuttu olemaan yhteydessä.

Kaksi haastateltavaa oli sitä mieltä, ettei sillä ole väliä onko poliisi vieras vai tuttu, kunhan poliisin käytös on ammattimaista. Toinen heistä jopa koki, että vieraalle poliisille voi olla helpompi puhua. Haastateltava 2 kertoi, ettei hänelle itselleen ole väliä onko poliisi tuttu vai

tuntematon, mutta hän uskoo, että esimerkiksi paikallisille nuorille sillä on merkitystä, sillä nuoret tuntevat kaikki ihmiset ympäristössään. Nuorille olisi tärkeää, että yhteisössä olisi turvallisia aikuisia, jotka pysyisivät nuorten elämässä, ja joihin voisi tarpeen vaatiessa ottaa yhteyttä. Haastateltava 1 koki, että poliisin tuttuudella on valtaisa merkitys. Hän itse asioi mieluummin tutun poliisin kanssa.

Se tietää minut ja minun taustat, niin minun ei tarvi itte ruveta siinä niinku itseäni esittelemään sen enempää, että olenko minä tässä oikealla asialla vai ketunhätä kainalossa vai mitä. - - Ei se nyt niin iso kynnyks (lähestyä vierasta poliisia), mutta täytyy tiettenki olla vähän siinä varovainen, ettei nyt poksauta sitä henkilökemiakuplaa heti puhki niinku vääränlaisella lähestymisellä. Eihän tarvi olla ku muutama vitsonen sopimattomaan paikkaan, niin huonosti valittu, ei oo juonukkaan pojat saludoa tänään. H1

Kunnan entisen poliisin mukaan kuntalaiset ovat suhtautuneet häneen hyvin, ja hän on kokenut saaneensa kuntalaisiin hyvän luottamussuhteen. Hän uskoi, että tämä johtuu siitä, ettei hän ole lähtenyt aliarvioimaan ihmisiä näiden taustan perusteella. Hän ajattelee, että ”ihmisellä on ihmisarvo vaikka sen kuinka katuojasta nostais, tai se ois tehny jotaki semmosia tekoja, jotka muuten järkyttäny tämmöstä pientä yhteisöä”. Lisäksi hän on pelannut avoimin kortein ja on toteuttanut sen mitä on ihmisille luvannut.

Kun tiiviiseen yhteisöön tulee uusi henkilö, niin ihmiset tarkkailevat hänen toimintamallejaan ja sana kiirii nopeasti eteenpäin. Tämä varmasti korostuu poliisin kohdalla, joka on tekemisissä ihmisten henkilökohtaisten ongelmien kanssa ja puuttuu tarvittaessa heidän perusoikeuksiinsa. Kunnan entinen poliisi uskoi ihmisten saaneen toisen käden tietoa siitä, kuinka hän on asioita hoitanut, ja sen kautta hän on saanut luottamuksen myös niihin kuntalaisiin, joiden kanssa hän ei muuten ole ollut tekemisissä.

Mutta se on kestäny vuosia sillä tavalla että kyllä ne ensin katto ihmiset täällä että mikä tyyppi tämä on. - - Täällähän on semmosia ihmisiä jotka minun kanssa ei oo koskaan ollu ikinä missään tekemisissä, mutta sanovat päivää ko ne tietää, että tämä on se meidän poliisi. P1

Vaikka hän sanoi uskovansa, että kuntalaiset luottavat myös vieraaseen poliisiin, on hän työssään huomannut, että osa kuntalaisista ei ole aina ottanut vieraita poliiseja avosylin vastaan, vaan vieraisiin poliiseihin suhtaudutaan varauksella. Hän on joillakin tehtävillä joutunut kehottamaan toiselta paikkakunnalta tulleita poliiseja pysymään tilanteen ulkopuolella sillä aikaa, kun hän käy itse puhumassa asiakkaille.

Ihmisiä, jotka saa sätkyn ku ne näkkee vieraita poliiseja, vaikka ois siniset haalarit mutta naamasta tuntee. Mulla niinko oli semmonen joittenki kans kesti pitempiä aikoja niin että tutustu, mutta pääsääntöisesti niin mie tulin niitten kanssa sitte sillä tavalla toimeen. Mutta vieraisiin poliiseihin esimerkiksi [toiselta paikkakunnalta] jos tuli vieraita naamoja, niin kyllä ne sitte saatto riehaantua ylenpalttisen paljon. P1

4.3 Ajatuksia vallitsevasta tilanteesta

Tässä kappaleessa kartoitetaan, minkälaisena kuntalaiset kokevat vallitsevan tilanteen, eli sen ettei kunnassa ole omaa poliisia, ja että poliisi on heikosti saatavilla. Lisäksi selvitetään, miten tilanne haastateltaviin vaikuttaa ja onko tilanteella vaikutusta haastateltavien turvallisuudentunteeseen. Haastateltavilta on kysytty, mitä turvallisuusuhkia kunnassa on ja ovatko haastateltavat havainneet, että kunnassa olisi rikollisuutta, josta ei mene tietoa poliisille. Kappaleessa sivutaan myös sitä, mitkä ovat kuntalaisten odotukset poliisia kohtaan, ja mikä olisi kunnalle hyvä ratkaisu poliisien määrän osalta. Haastateltavilta on tiedusteltu myös, minkälaisena he näkevät kunnan tulevaisuuden turvallisuuden näkökulmasta ja heidän ajatuksiaan siitä, kuinka he kokevat sen, että poliisien määrä eri paikkakunnilla määräytyy asukaslukujen ja tilastojen mukaan.

Yksi haastateltavista kertoi nähneensä poliisia kotikylällään todella harvoin ja toinen sanoi, että poliisi näkyy paikkakunnalla parin viikon välein. Kolmas taas oli huomannut koronaepidemian vaikuttaneen siten, että poliisi näkyy kylällä noin kerran viikossa. Vastauksissa tuli hajontaa, johon epäilemättä vaikuttaa ainakin se, asuuko henkilö esimerkiksi taajamassa vai taajaman ulkopuolella. Haastateltava 2 kertoi, että havainnot poliisista olivat lähinnä ohi ajava poliisiauto, eikä poliisia ole näkynyt jalkautuneena ihmisten pariin.

Kaksi viidestä haastatellusta koki, ettei kunnan tilanne poliisittomuuden osalta ole erityisen hälyttävä, sillä poliisia kuitenkin joskus näkyy kylällä. Loput kolme olivat kuitenkin sitä mieltä, että tilanne on ongelmallinen. Erityisen ongelmalliseksi tilanne koettiin sen vuoksi, että Lapissa välimatkat ovat hyvin pitkiä ja näin ollen myös poliisin tulon saattaa mennä todella pitkä aika. Tilanteen koettiin tuovan turvattomuutta, ja eräs haastateltava pelkäsi, että ihmiset alkavat ottamaan lakia omiin käsiinsä.

Kyllä se niinku on semmonen ihan selvä puute täällä. H3

Onhan se huono, siis tosi huonoa aluepolitiikkaa. - - No jos tuota sitä ihmisen perusoikeuksista ku puhutaan ja turvallisuudesta, niin eihän sitä voi taata, jos kaks tuntia menee siihen poliisin saavutettavuuteen. Niin se vain kertoo sitä, että Suomessa ei vain ihmiset ole saman arvosessa asemassa. Siitähän se vain kertoo. H4

Haastateltava 4 kertoi, kuinka vuonna 2018 Lappiin saatiin yhdeksän uutta määräaikaista poliisin virkaa. Poliisit sijoitettiin Ivaloon, Sodankylään, Itä-Lappiin sekä Muonion, Kittilän ja Kolarin alueille. (Holopainen, 2018.) Hänen mielestään poliisit kuitenkin sijoitettiin paikkakunnille väärin perustein.

minusta se meni aivan pyllylleen, koska tunturikeskuksiin sesonkiaikana, elikkä se kerto suoraan, että sama se niistä asukkaista, mutta kuhan matkailijojitten turvallisuus taataan, niin olihan se irvokasta. - - Oltiin silloin vaan huolissaan matkailijojitten turvallisuudesta. H4

Vaikka kaikki haastateltavat eivät kokeneet kunnan tilaa erityisen huonona, oli jokainen silti sitä mieltä, että kuntaan olisi saatava oma poliisi. Kunnan entinen poliisi uskoi, että kuntalaiset toivovat omaa poliisia, joka liikkuu ihmisten keskuudessa ja jonka puoleen voi kääntyä tarvittaessa. Hänen mielestään sillä olisi vaikutusta paikkakuntalaisten turvallisuudentunteeseen ja poliisin uskottavuuteen kuntalaisten silmissä. Hän uskoi kuntalaisten odottavan, että poliisi vastaa siihen, mitä veronmaksajat kaipaavat. Tämä pitää sisällään sen, että rikosasiat tutkitaan kohtuullisessa ajassa. Kunnan entinen poliisi koki, että rikosasioiden jouhevan tutkiminnan kannalta poliisin paikallisuus on tärkeää, sillä paikallinen poliisi tavoittaa ihmiset tehokkaasti.

mie tiien tasantarkkaan, missä kukanenki on ja voi olettaa, että missä se henkilö on ku kello on tämän verran ja nytte on tämmönen päivä. Niin minun ei tarttenu kovin kauan ruveta miettimään, että mistä se löytyy. P1

Kunnan entinen poliisi on myös paikkakuntalaisena pystynyt selvittämään rikoksia tehokkaasti. Hän koki saaneensa ihmisiltä paljon tietoa, sillä luottamussuhde kuntalaisiin on ollut kunnossa. Ihmiset eivät ole usein edes tienneet tietoja antaessaan, kuinka tehokkaasti he ovat häntä rikoksen selvittämisessä auttaneet.

paljon on selvitetty sillä lailla, että ihminen joka kertoo mulle jostaki asiasta niin se ei tiä mihin asiaan se liittyy, mutta se on nähny jotaki eriskummallista toimintaa jossaki ja toinen on kertonu samasta asiasta, mutta eri näkökulmasta ja kolmas on kaks-kolme päivää sitte tehny rikosilmoituksen häntä kohdanneesta rikoksesta. P1

Lukumäärällisesti kaksi poliisia riittäisi kunnan entisen poliisin mielestä hyvin. Hän ei usko ihmisten odottavat hälytyspartion olevan valmiudessa kunnan alueella vuorokauden ympäri. Häätätilanteissa, joiden aikana oman kunnan poliisit olisivat vapaalla, paikalle tulisi partio toiselta paikkakunnalta. Hän ei myöskään ole nähnyt suurena ongelmana sitä, ettei tukipartiota ole ollut useinkaan saatavilla. Tilanteissa on täytynyt pärjätä aina niillä resursseilla mitä käytettävissä on. Kaikkein tärkeimpänä hän on kokenut sen, että vierellä on hyvä ja luotettava partiokaveri.

Siviilitaustaiset haastateltavat kokivat nykyisessä tilanteessa huonona muun muassa sen, että poliisi ei tee ennalta estävää työtä kunnan alueella. Haastateltava 2 sanoi, että tilanne vieraannuttaa kuntalaisia poliisista. Hän pohti, että vaikka tilanne nykyisellään ei vielä vaikuttaisi kovin vahvasti kuntalaisten mielikuviin poliisista, niin kuinka monta sukupolvea voi kasvaa ajatukseen, että poliisi vierailee kunnassa vain harvoin. Pidemmällä aikavälillä tällä voi olla hyvin negatiivisia vaikutuksia. Hänen näkemyksensä mukaan poliisin tehtävä on myös turvallisuuden luominen, ei pelkät rankaisutoimenpiteet, jotka jättävät ihmisille negatiivisen maun kanssakäymisestä poliisin kanssa. Eräs haastateltava nosti esiin, että matkailupalveluiden ja matkailijamäärien lisääntyessä myös valvonnan tarpeen määrä kunnassa lisääntyy. Hän koki, että poliisin olisi hyvä olla saatavilla tarvittaessa edes kolmen vartin sisällä. Joidenkin haastateltavien mielestä valtio pitää harva-alueita toisarvoisessa asemassa.

Me ei olla niin tärkeitä ihmisiä, että meillä tarvis olla virkakunta paikalla. H3

kyllähän siinon aluepolitiikasta ja rahasta kysymys, että ihmisiä halutaan saaha muuttamaan pois täältä. Syrjäseudulta kasvukeskuksiin ja keskustaajamiin, että sehän se vähän raivostuttaa. H4

Vain yksi siviilitaustainen haastateltava oli sitä mieltä, ettei tilanne vielä nykyisellään vaikuta hänen turvallisuudentunteeseensa. Haastateltava 2 uskoi, että koska poliisi on vaikeasti saavutettavissa, turvallisuus haetaan jostain muualta. ”Se, että ajatteleeko ihmiset sitte turvattomuutena sen, vai onko se vaan semmonen, että kun ei ole muuta ratkasua, niin on pakko keksiä siihen joku oma ratkasu.” Hän koki kuntalaisten ajattelevan niin, että he itse voivat vaikuttaa siihen, kuinka he paikan päällä toimivat, mutta eivät siihen, että poliisi saataisiin paikalle. Haastateltava 4 totesi, että ”totta kai” tilanne vaikuttaa turvallisuuden tunteeseen, ja pohti, mitä kamalaa pitäisi sattua, että tilanteeseen herättäisiin.

Haastateltavilta kysyttiin, ovatko he havainneet, että kunnassa tapahtuisi rikoksia, joista ei menisi tietoa poliisille. Omaisuusrikoksia kahden haastateltavan mukaan tapahtuu jopa yllättävän vähän. Haastateltava 1 arveli, että rikoksia tapahtuu nykyisin jopa vähemmän kuin hänen nuoruudessaan. Yksi haastateltava mainitsi petosrikoksista, joissa ihmisiä on huijattu asuntojen vuokrauksen yhteydessä, mutta joista hänen tietojensa mukaan poliisi ei ole tietoinen. Hän kertoi myös tietävänsä paikkakuntalaisen, joka on vuosikaudet ajellut autolla korttilla. Kuski menee vaihtoon, kun vierailaan isommilla paikkakunnilla, mutta kunnan rajojen sisällä voi ilman ajokorttia ajaa huoletta. Kunnan entinen poliisi uskoi, että kunnassa tapahtuvat rikokset, joista poliisi ei saa tietoa, liittyvät huumausaineisiin, perheväkivaltaan ja lasten seksuaalisiin hyväksikäyttöihin. Haastattelujen perusteella rattijuopumuksia ja väkivaltarikoksia tapahtuu kunnassa runsaasti.

Tietenki tämä humalassa ajo ja sitte tämmöset nahistelut, tappelut, voi olla osa aika pahojaki, nii ei ne niistä paljo hiisku, vaikenevat ko muurit. H4

Ne on semmosia pieniä toisen omaisuuteen kohdistuvia. Mutta ei ne lähe soittelemaan, siitä sovitaan. Saattaa olla isompiaki semmosia, missä poliisi pitäis kyllä ehdottomasti olla. H3

Suurimmiksi turvallisuutta uhkaaviksi seikoiksi kunnassa haastateltavat nimesivät muun muassa päihteiden käytön, perheväkivallan, liikenteestä aiheutuvat uhat, nuorten etäännyntymisen poliisista, sekä turismin mukanaan tuomat lieveilmiöt. Haastateltava 3 oli erityisen huolissaan lasten turvallisuudesta ja sanoi, että lasten käytös liikenteessä voi olla arvaamatonta. Hän pelkäsi ylinopeutta ajavien rekkojen ja rattijuoppojen aiheuttavan vaaratilanteita ja ”menetyksiä”. Valvonnan puuttumisen vuoksi myös omaisuusrikosten rantautumista kuntaan pelätään.

Kyllähän se on se päihdeongelmat, alkoholinkäyttö joka puolella, mutta sehän on siirtynyt kotia. Luulen että se on perheväkivaltaa. H4

Plus huumausaineet. Tässä nyt ollaan lintukodossa vähän vielä, mutta sitte jos sitä alkaa täällä näkyä yhtään, niin siihen pitäis löytyä resursseja, että siihen puututaan heti ja jäämäkästi. H1

Kunnan entinen poliisi koki pelottavana alueella tapahtuvat pahat onnettomuudet, kuten mönkijä-, moottorikelkka ja auto-onnettomuudet. ”Sitte täälähän on paljo semmosta vanhusväestöä, jotka hyvä että ne näkkee tai kuulee yhtään mitään, niin siitä huolimatta niillä on ajokortti.” Hän oli myös sitä mieltä, että huumausainerikollisuus on nuorten kohdalla suuri

uhka, johon olisi ehdottomasti kiinnitettävä huomiota. Siitä syystä olisi myös tärkeää, että kunnan alueella olisi jonkinlaista koulupoliisitoimintaa.

Kaksi siviilitaustaista haastateltavaa olivat sitä mieltä, että mikäli turismi ja kunnan väkiluku lisääntyvät, on väistämätöntä, että kuntaan on saatava oma poliisi. Vähintäänkin poliisin olisi entistä useammin vierailtava paikkakunnalla. Haastateltava 1 totesi, ettei hyvä tuuri kannu loputtomiin ja jossakin vaiheessa poliisi tulee välttämättömäksi. Haastateltava 3 nosti tulevaisuuden uhkakuvaksi sen, että paikkakunnalle muuttaa väestöä toisista kulttuureista, joka voi aiheuttaa kulttuurien yhteentörmäyksiä. Lisäksi hän mainitsee, että konflikteja kunnassa saattaa aiheuttaa myös joidenkin saamelaisten radikalisoituminen ja siitä kumpuavat mielenilmaukset. Hän ei pitänyt kehityssuuntaa välttämättä kovinkaan hyvänä.

Poliisien määrä eri paikkakunnilla määräytyy muun muassa asukaslukujen ja tilastojen perusteella. Yksi haastateltavista ei osannut ottaa asiaan kantaa ”*Jonku viisaanhan se on mietittävä tuo, että miten sijottaa ja mihin käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa.*” Muut haastatellut kokivat, ettei systeemi ainakaan pohjoisen Lapin osalta ole toimiva eikä reilu. Lapin kunnissa on paljon turismia ja useat Lapin kunnista ovat rajakuntia, mikä luonnollisesti kasvattaa liikennemääriä. Rajan toiselta puolelta tullaan Suomeen esimerkiksi ostoksille, sukuloimaan, tapahtumiin tai pysähdytään ohikulkumatalla. Tämä väistämättä aiheuttaa vääristymää tilastoihin. Haastateltava 4 sanoi, että hänen mielestään tilastojen ohella olisi otettava huomioon myös välimatkat ja poliisin saavutettavuus. Hän huomautti, että kolikolla on kaksi kääntopuolta, eikä se, että esitutkintaan tulee vähän juttuja, välttämättä tarkoita sitä, että ihmiset olisivat rehellisiä ja ettei kunnassa tapahtuisi mitään. Sitä vastoin kyse voi olla siitä, että kynnyks ottaa poliisiin yhteyttä on korkealla ja kasvaa sen mukaan, kun poliisi etäännyy paikkakunnalta.

Ei vaan voi sokastua pelkkään statistiikkaan. - - se pitää varmaan jotaki miestä tappa ennen ko poliisille soitetaan. H4

Kunnan entistä poliisia erityisesti kismitti se, että tilastojen perusteella tehdään johtopäätöksiä asioista, ottamatta huomioon sitä, mitkä asiat tilastoihin vaikuttavat. Hän käytti esimerkkinä alkoholismia ja alkoholinkäyttöä. Tutkimusten mukaan Lapissa juodaan erityisen paljon väkeviä viinoja ja tutkimukset perustuvat alkoholin myyntiin Lapissa. ”*Se on niinko emävale se tilasto*”. Alkoholin kulutusta mittaavissa tilastoissa ei oteta huomioon, että monissa Lapin kunnissa väkiluku vaihtelee todella rajusti sesonkien mukaan. Niissä ei

myöskään huomioida kuinka paljon toisista valtioista tulee rajan yli ostajia, kuinka paljon lomailevat ulkopaikkakuntalaiset ostavat alkoholia ja miten paljon alkoholia ostetaan läpikulkuliikenteen yhteydessä. ”Niitä oikeasti normaali kesänä niitä busseja tulee jonossa, matkailuautoja, matkailuvaunuja.” Kunnan entisen poliisin mielestä senkin vuoksi olisi hyvä, että kunnassa olisi oma poliisi, että vilkkaamman kesän aikana tapahtuneita juttuja olisi talvella aikaa tutkia. Talviaikaankin poliisille riittää kuitenkin tekemistä, sillä esimerkiksi revontulituristit ovat lisääntyneet viime vuosina pohjoisessakin Lapissa huomattavasti. Turistit aiheuttavat poliisille tehtäviä muun muassa liikenteessä.

Varsinkin ne jotka vuokraa niitä autoja tuolla, niin vähän väliä tulee ilmoituksia niistä, että siellä on auto poikittain tiellä ja aivan outoja tyyppisiä, että mitä ne siellä tekkee. Ne on näitä revontulibongareita, kuka on Singaporesta ja kuka on Japanista ja kuka Kiinasta, ja ajotaitoa ei ole tämmösillä pakkaskeleillä, talvikeleillä ei ole olemassakaan. P1

Haastateltava 4 näki välimatkojen lisäksi ongelmallisena, että Lapin pienillä poliisiasemilla on vähäiset resurssit, jonka vuoksi esimerkiksi liikenneonnettomuuspaikoilla poliisi on harvoin paikalla. Poliisit eivät pääse hoitamaan heille kuuluvaa työtä, kuten liikenteenohjausta ja -valvontaa. Jos esimerkiksi poliisiasemalla on päihtynyt putkassa, eivät poliisit pääse irtomaan tehtävälle. Hän näkisi myös, että palkkauksen avulla voisi saada houkutelua poliiseja töihin paikkoihin, joita ei muuten koettaisi niin houkuttelevina. Syrjäseutulaisien avulla voitaisiin saada ammattitaitoisia poliiseja pysyvästi pohjoiseen Lappiin.

Mutta se voi olla, että se on nykyisen Suomen poliittisen linjauksen vastasta, sehän on päinvastasta aluepolitiikkaa. - - Palkkaus, rahan eestähän ruumiitaki pestään, se on vanha sanonta. H4

4.4 Kynnys ottaa yhteyttä poliisiin

Kuten eteläisessäkin Suomessa, myös Lapissa on ihmisiä, jotka eivät ole koskaan olleet poliisin kanssa tekemisissä. Tässä kappaleessa kuvataan haastatteluaineistoa siltä osin, ovatko haastateltavat tarvinneet poliisia ja mitä kautta he ovat poliisia tavoitelleet. Eteläisessä Suomessa hätäkeskus tai internet on usein niitä reittejä, joiden kautta poliisia lähestytään. Näin ei kuitenkaan välttämättä ole Lapissa. Lisäksi haastatteluissa selvitettiin, mikä on haastateltavien kynnys ottaa yhteyttä poliisiin ja hätäkeskukseen.

Kaikki siviilitaustaiset haastateltavat kertoivat tarvinneensa joskus poliisin palveluja muutoinkin kuin lupa-asioissa. Haastattelujen perusteella useimmiten poliisille ilmoitetaan rattijuopumuksista. Lisäksi haastateltava 1 kertoi tilanteista, joissa hän on joutunut etsimään vainajia kunnan alueelta. ”*Se oli kyllä ihan kiva, että siinä oli poliisitki paikalla sitte, ettei ollu niinko keskenään.*” Haastattelujen perusteella kuntalaisille mieluinen tapa ottaa yhteyttä poliisiin oli puhelinsoitto suoraan partiolle tai yksittäiselle poliisimiehelle. Tämän vahvisti myös kunnan entinen poliisi. Hänen mukaansa harvat tekevät rikosilmoituksen internetin kautta.

Kaksi siviilitaustaista kuntalaista kertoi, ettei heillä ole koskaan tullut tilannetta eteen, jossa poliisi olisi jäänyt tilaamatta paikalle sen vuoksi, että on tiedetty poliisin olevan kaukana. Sen sijaan tällaisia kokemuksia oli kahdella muulla siviilitaustaisista haastatelluista. Haastateltava 2 kertoi, että usein on ollut tilanteita, jolloin olisi poliisia tarvittu. Usein hätäkeskukseen tai poliisille ilmoittaminen kuitenkin edellyttäisi, että käsillä olevaa tilannetta valvoisi joku, ja raporttoisi poliisille, jos tilanne muuttuu. Kukaan ei ole jaksanut jäädä valvomaan käsillä olevaa asiaa ja odottamaan poliisia, sillä on tiedetty, että poliisin tuloon saattaa kestää useita tunteja. Näin ollen ilmoitus on jätetty tekemättä. Hän kertoi myös tapauksesta, jossa paikkakuntalaiset nuoret olivat itse selvittäneet omaisuusrikoksen, koska poliisien odottelu olisi vienyt turhaan aikaa. Myös haastateltavalla 1 oli kokemuksia tilanteista, joissa poliisia olisi tarvittu.

Joo justiinsa näitä rattijuoppoja ku on nähny että tuota kappas, tuollahan menee tuo auto ja tuo mies on ratissa, joka hetki sitte oli tuossa ympäripäissään baaritiskillä, niin siinä kohtaa. Mutta ko sen tietää, että se ajaa sillä autolla kylän toiseen päähän ja se on sitte kotona ja poliisi on missä lie. H1

Myös kunnan entinen poliisi uskoi, että kuntalaiset jättävät ilmoittamatta poliisille esimerkiksi kaahareista ja rattijuopoista. Ihmisillä on nykyään käsitys takaisinlaskennasta ja siitä kuinka vaikea rattijuoppoja on saada kiinni, jos he ehtivät pitkään ennen poliisin tuloa juoda alkoholia kotonaan. Kunnan entinen poliisi koki, että tämän vuoksi monetkaan eivät poliisille soita. Hän on kuitenkin koittanut yllyttää ihmisiä soittamaan tilanteissa poliisille, sillä koskaan ei tiedä, kuinka lähellä poliisi sattuu olemaan.

Se yks yks kahteen soittaminen niin siitä saattaa olla hyviäki tuloksia. Toiseen siitä jää kuitenkin jälki. P1

Kunnan entinen poliisi kuitenkin uskoi, että kuntalaisten kynnys ottaa yhteyttä poliisiin on kohtalaisen matala. Myös kaksi siviilitaustaista haastateltavaa kertoivat kynnyksen olevan matalalla. Haastateltava 4 koki, että kysymys on muidenkin turvallisuudesta, jonka vuoksi hän itse ilmoittaa poliisille saman tien, jos näkee esimerkiksi rattijuopon. Hän kertoi ajattelevansa asian siten, että jos rikoksia alkaa katsoa sormien lävitse, on se sama kuin olisi itsekin ”*liannu kätensä*”.

Kahdella haastateltavista kynnys ottaa yhteyttä poliisiin oli korkeammalla. Hätäkeskukseen soitto vaatisi, että käsillä olisi vakava, henkeä ja terveyttä uhkaava tilanne. Toinen kertoi syyksi korkeaan kynnykseen sen, että avun tietää tulevan hitaasti. Toinen taas kertoi, että luottaa kuitenkin kanssaihmiisiin, eikä halua kovin herkästi lähteä apua soittamaan. Haastateltava 4 arveli, että varsinkin iäkkäämmillä kunnan asukkailla kynnys ottaa yhteyttä hätäkeskukseen voi olla korkealla. Kuntalaiset ovat usein liian vaatimattomia, vähättelevät omia ongelmiaan, eikä virkavaltaa haluta ”*häiritä*”.

kulotus on vähä lähteny lapasesta ja alkaa jo lato palamaan, niin ei soiteta hätänumeroon, mutta soitetaan jollekki palokuntalaiselle ja kysytään, että miltähän se tuntus, että ko mulla meinaa tässä jo varastoki palaa, että pitäsköhän hänen hätäkeskukseen soittaa. H4

Kynnystä ottaa yhteyttä hätäkeskukseen voi nostaa välimatkan lisäksi se, että avun koetaan tulevan oman yhteisön ulkopuolelta. Haastateltava 1 toi esiin, että jotkut kuntalaiset suhtautuvat kunnan ulkopuolelta tuleviin ihmisiin, kuten pappeihin, poliiseihin tai vaikka turisteihin ”*herroina*” ja ”*paremmassa asemassa olevina*”. Hän uskoo ilmiön johtuvan siitä, että usein esimerkiksi turistit, jotka tulevat pohjoiseen Lappiin, ovat suomalaisessa yhteiskunnassa keskivertoa paremmin toimeentulevia. Paikalliset, niin sanotusti keskivertokansalaiset, rinnastavat itseään heihin, jolloin syntyy kuva, että on ”*huonompi*” kuin ulkopuolelta tulevat suomalaiset. Paikallisen silmiin etelästä tulevilla vaikuttaisi olevan parempi taloudellinen tilanne ja parempi koulutus.

Siitä tulee vähä semmonen vääristyny kuva koko suomalaista yhteiskuntaa kohtaan. H1

Kunnan entisen poliisin näkemys kuitenkin poikkesi kahden edellä mainitun haastatellun näkemyksistä. Hän ei ole havainnut iäkkäämmissäkään kuntalaisissa minkäänlaista ”*herran*

pelkoa” poliisia kohtaan. Hänen kertoi, että mikäli poliisille joku asia on kuulunut, eivät kuntalaiset ole lähestyneet poliisia ”lakki kourassa”.

Vaikka poliisi ei ole viimeisimpinä vuosina ollut paikkakunnan arjessa aktiivisesti läsnä, ovat haastateltavat olleet kuitenkin pääsääntöisesti tyytyväisiä tapaan, jolla poliisi on heitä palvellut kohdattaessa. Myös paikkakunnan entinen poliisi kertoi olevansa ylpeä nykypäivän poliisista, ja saaneensa vapaa-ajallaan asiallista palvelua muilta poliiseilta.

Oon huutanu armoa niin mie oon saanutki sitä. P1

Joo ihan tuota kykyjensä mukaan, on kyllä täyspalvelu ollu. H1

Haastateltavilta kysyttiin, että ovatko he havainneet ihmisten turvautuvan omankäden oikeuteen sen vuoksi, ettei poliisia ole saatavilla. Kysymys jakoi mielipiteitä. Kolmen siviilitaustaisen haastateltavan näkemys oli, että paikkakuntalaiset jollakin tasolla ovat jo ottaneet lakia omiin käsiinsä, tai ainakin lainvalvojan rooli on siirtynyt asukkaille itselleen. Esimerkiksi rattijuopumusten estämiseksi ihmiset joutuvat usein estämään liikkeellelähdön. Haastateltava 1 tuumi, että *”ois kyllä tosi hieno ku sen hoitaski poliisi, eikä naapurin isäntä”*. Kunnassa rikosasioita saatetaan sopia ja sovitella siten, että ihmiset päättävät keskenään, kuinka tilanne ratkaistaan tai aiheutettu vahinko korvataan. Haastateltava 2 kertoi, ettei tiedä yhtäkään toista paikkaa, jossa asioita katsottaisiin yhtä paljon sormien läpi.

on aika paljon vääristyny tietyt asiat, että mitä saa tehdä ja mitä ei saa tehdä.

H2

Syitä siihen, miksei rikoksista poliisille välttämättä haluta ilmoittaa, voi olla monia. Pohjoisessa Lapissa ihmiset luonnollisesti metsästävät paljon ja useissa kodeissa on metsästysaseita. Rikokseen syyllistyminen voi tarkoittaa sitä, että menettää aseluvat. Haastateltava 4 uskoi, että ihmiset tiedostavat tämän, ja sen vuoksi kaikista rikoksista ei poliisille ilmoiteta. Eräs haastateltavista myös uskoi, että poromiesten keskuudessa pelkona on, että jos asioihin sotketaan poliisi, se voisi käydä *”porokarjan päälle”*. Yhdeksi syyksi esitettiin myös se, että poliisi on vain yksinkertaisesti liian kaukana, eivätkä ihmiset välttämättä luota siihen, että poliisi kykenisi asioita etäisyyksien päästä hoitamaan.

Se arvostus katoaa ammattia kohtaan, kun ei ne oo läsnä ihmisten elämässä.

H2

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Suomen poliisi koettiin haastateltavien keskuudessa muun muassa tarpeelliseksi, luotettavaksi ja helposti lähestyttäväksi. Toisaalta poliisi koettiin myös kiireiseksi byrokraatiksi, joka tekee paljon paperityötä ja esitutkintaa. Kaikki haastateltavat kertoivat olleensa poliisin kanssa tekemisissä muutenkin kuin lupa-asioita hoidettaessa. He olivat myös pääsääntöisesti tyytyväisiä saamaansa palveluun. Tyypillisin yhteydenottotapa haastateltavien keskuudessa oli puhelinsoitto suoraan jollekin tietylle poliisille, poliisiasemalle tai partiolle. Haastateltavat ovat hyvinkin tietoisia asuinpaikkansa erityispiirteistä ja poliisityön haasteista omalla paikkakunnallaan. Eteläisen Suomen poliisia he pitävät kiireisenä ja täystyöllistettynä.

Myös kunnan entinen poliisi on kokenut ihmisten suhtautuvan häneen ja Suomen poliisiin yleensäkin positiivisesti. Aina ei ole ollut helppoa tehdä poliisityötä kunnassa, jossa tuntee asukkaat hyvin. Näin esimerkiksi silloin, kun on kohdannut pahoja onnettomuuksia osana työtään. Toisaalta ihmisten tunteminen on monesti helpottanut tilannekuvan rakentamista.

Kunnan entinen poliisi kertoi, että välimatkat olivat aiheuttaneet joskus odotetusti päänvaivaa, mutta tehtäviä on priorisoitu ja tehty sitä mukaan, kun on ehditty. Avun tulo on silti joskus auttamatta viivästynyt. Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän loppuraportissa todetaan, että poliisin tulisi kyetä turvaamaan vähäisestä kysynnästä huolimatta pientenkin kuntien asukkaat ja pelkona on, että tulevaisuudessa avun saaminen heikkenee todennäköisesti entisestään harva-alueilla (Lukkari & Åström, 2019, 56, 57). Tämänhetkinen tilanne huolestuttikin osaa haastateltavista ja he miettivät, että mitä pitäisi tapahtua, että tilanteeseen herättäisiin.

Siviilitaustaiset haastateltavat kokivat, että pohjoisessa Lapissa poliisin on hallittava poliisityö monipuolisesti, mutta ymmärrettävä myös paikallista kulttuuria. Eräs haastateltava kertoi, että arvostus ei tule saamelaisyhteisössä automaattisesti, vaan se pitää ansaita. Saamen kielen opiskelulla kunnan entinen poliisi on kokenut olleen positiivinen vaikutus siihen, miten jotkut kuntalaiset ovat suhtautuneet häneen. Oman lisämausteensa pohjoisessa Lapissa tuovat myöskin paikalliset elinkeinot kuten poronhoito. Jotkut haastateltavat toivat esiin sen, ettei poliisilla riitä välttämättä ammattitaito poronhoitoon liittyvissä asioissa.

Martti Linkola on kirjoittanut, että ainakin vielä 1960-luvulla kahden poromiehen väliset porovarkaudet usein käsiteltiin omassa piirissä, mutta poropiirien ulkopuolelta tulleet varkaudet on ilmoitettu viranomaisille (Linkola, 1965, viitattu teoksessa Kortessalmi 2008, 344). Haastattelujen perusteella on viitteitä siitä, että edelleen poromiehet hoitavat keskenään joitakin rikosasioita. Toisaalta se on ymmärrettävää, jos myös muut kuin tässä tutkimuksessa haastateltu poromies kokevat, ettei poliisi ymmärrä heidän elinkeinoaan, tai ettei poronhoitolaki anna poliisille toimivaltuuksia tarpeeksi. Poronhoitolaki (848/1990) on tullut voimaan 1.10.1990. Myös saamelaiskäräjät on ottanut kantaa poronhoitolain uudistukseen ulkoasiainministeriölle tekemässään vetoimuksessa vuonna 2012, jossa muun muassa vaaditaan poronhoitolain kokonaisuudistusta. Saamelaiskäräjien mukaan poronhoitolaki ei vastaa Suomen perustuslain ja kansainvälisten sopimusten velvoitteita, mikä on vaikuttanut eräiden poromiesten oikeuteen harjoittaa poronhoitoa. (Saamelaiskäräjien kommentti, 2012.) Poronhoitolaki asettaa poliisit pohjoisessa Lapissa hankalaan asemaan, sillä jos laki ei vastaa ihmisten oikeustajua, niin sitä ei myöskään haluta noudattaa. Lisäksi, kuten kunnan entinen poliisi kertoi, eri paliskunnissa on omanlaisensa toimintatavat ja kulttuurit. Vuoden 2015 toukokuussa paliskuntia oli 54, mutta niiden määrä kuitenkin vaihtelee sen mukaan, kun paliskunnat jakaantuvat ja yhdistyvät (paliskuntain yhdistys, luettu 20.10.2020).

Haastateltavat kuntalaiset kertoivat luottavansa poliisiin ja pääsääntöisesti he ovat olleet tyytyväisiä poliisilta saamaansa palveluun. Kunnan entinen poliisi kertoi myös omalla työllään koittaneensa vaikuttaa siihen, että ihmisten olisi helppo luottaa poliisiin. Hän koki, että avain ihmisten luottamukseen on yhdenvertainen kohtelu ja se, että ihmisten asioita ei vähätellä, mutta heille kerrotaan realiteetit käsillä olevan asian suhteen. Siviilitaustaisten haastateltavien luottamukseen vaikutti se, että poliisi ei ole korruptoitunut, poliisi on avoin, käyttäytyy ammattimaisesti ja on helposti lähestyttävä. Jotkut haastateltavat olivat kuitenkin sitä mieltä, että luottamusta kohentaisi se, että poliisi olisi enemmän läsnä kunnassa.

Poliisihallituksen vuonna 2019 julkaiseman valvonta- ja hälytystoiminnan selvityshankkeen loppuraportin mukaan poliisiin luotetaan Suomessa edelleen rajuisista toimintaympäristön muutoksista huolimatta. Oikeusvaltion toimivuuden takaamiseksi luottamus on tärkeää, ja poliisia kohtaan luottamus rakentuu siitä, miten poliisi toimii tilanteissa, joissa ihmisen avuntarve on kaikkein suurin. Vaikka ihmiset tällä hetkellä luottavat poliisiin, tilanteen ylläpito vaatii sen, että poliisi on läsnä ihmisten arjessa ja todella auttaa silloin, kun ihmisellä on mielestään avun tarve. Harvaan asutuilla alueilla poliisilta saadun avun viivästyminen voi pitkällä aikavälillä vaikuttaa suoraan luottamukseen sekä poliisia että koko yhteiskuntaa

kohtaan. Luottamuksen puute pahimmillaan aiheuttaa sen, etteivät harvaan asuttujen alueiden asukkaat soita enää hätäkeskukseen, sillä he ajattelevat, ettei poliisi kuitenkaan tule. Myös viranomaisten tilannekuva tällaisilla alueilla heikkenee. Tämän suuntainen kehitys on omiaan eriarvoistamaan kansalaisia. (Valvonta- ja hälytystoiminnan selvityshanke, 2019.)

Jotkut haastateltavat kokivat, että tilanne nykyisellään vieraannuttaa ihmisiä poliisista, joka osaltaan nostaa kynnystä olla yhteydessä poliisiin. Tieto ei ollut lainkaan yllättävä. Kaksi haastateltavaa kertoi, että heillä on korkea kynnyks ottaa yhteyttä poliisiin, ja varsinkin hätäkeskukseen soitto vaatisi jo konkreettisen uhan hengelle ja terveydelle. Syyksi tälle kynnykselle toinen kertoi sen, että avun tietää tulevan hitaasti. Toinen taas perusti ajatuksensa siihen, että luottaa kuitenkin toisiin ihmisiin, eikä halua kovin herkästi lähteä apua soittamaan. Myös kunnan entinen poliisi uskoi, että kuntalaiset jättävät soittamatta hätäkeskukseen, sillä poliisin ajatellaan olevan kaukana. Kaksi haastateltavaa kokivat, että Suomessa ihmiset eivät ole yhdenvertaisessa asemassa turvallisuuteen ja poliisin saatavuuteen liittyen. Näin ollen tämä tutkimus antaa viitteitä siitä, että vaikka haastateltavat kertoivat luottavansa poliisiin, on valvonta- ja hälytystoiminnan selvityshankkeen loppuraportin kuvaama skenaario jo pohjoisen Lapin osalta toteutunut. Eli kynnyks soittaa hätäkeskukseen on kasvanut ja kansalaiset eivät koe olevansa turvallisuuden osalta valtakunnallisesti yhdenvertaisessa asemassa.

Haastateltava 2 kertoi nähneensä poliisia kylänraitilla todella harvoin ja hän myös lisäsi, että havainnot poliisista olivat ohi kulkeva poliisiauto, eikä poliisi ole ollut jalkautuneena ihmisten seuraan. Muut haastateltavat sanoivat nähneensä poliisia vähintään kahden viikon välein. Vuoden 2018 poliisibarometri -tutkimukseen vastanneista suomalaisista noin 40 prosenttia näkee poliisin partioivan asuinalueellaan harvemmin kuin muutaman kerran kuukaudessa, tai ei koskaan. Tilanne ei siis sinällään vaikuttaisi pohjoisen Lapin osalta erityisen huonolta, kun prosentti valtakunnankin tasolla on varsin korkea. Poliisibarometri -tutkimuksessa kysymys on kuitenkin asuinalueesta, jolloin se voidaan kaupungissa mieltää kaupunginosaksi, kun taas pohjoisessa Lapissa se voidaan mieltää kyläksi tai jopa koko kunnaksi. Käsitteenä asuinalue voidaan käsittää maaseudulla ja kaupungissa hyvinkin eri tavalla. Siitä näkökulmasta ajateltuna, on huomattavasti huolestuttavampaa, että poliisi näkyy harvoin syrjäisellä kylällä kuin se, että poliisi näkyy harvoin tietyllä yksittäisellä asuinalueella. Kaupungeissa poliisit kuitenkin pääsääntöisesti partioivat asuinalueilla, joilla oletettavimmin häiriötä esiintyy, mutta voivat hälytyksen tullessa nopeasti siirtyä alueelta toiselle.

Sitä, ettei kunnassa ole omaa poliisia, pidettiin pääsääntöisesti huonona, mutta kahden haastateltavan mukaan tilanne voisi olla huonompikin. Siitä huolimatta kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että kunnassa tulisi olla oma poliisi, johon entinen poliisi vielä lisäsi, että kuntaan riittäisi kaksi poliisimiestä. Hän uskoi vakaasti, etteivät kuntalaiset odota, että kunnassa olisi hälytyspartio ympäri vuorokauden, mutta pääasia olisi, että poliisi löytyisi jossakin muodossa. Kunnan entinen poliisi kertoi myös, että hän on saanut tutuilta kuntalaisilta paljon tietoa ja saanut siten selvitettyä rikoksia tehokkaasti. Sama ilmiö on havaittu muillakin pienillä paikkakunnilla. Esimerkiksi Sotkamossa paikallista tuttua poliisia on lähestytty vapaa-ajalla kasvotusten ja puhelimitse. Sotkamolainen poliisi arvioi, että hän on saanut kansalaisilta paljon sellaista tietoa, jota ei muuten poliisille tulisi. (Niskanen, 2017.)

Näiden tietojen valossa on mielenkiintoista, että useimmat haastateltavista olivat sitä mieltä, ettei sillä ole heille merkitystä onko poliisimies, jonka kanssa asioidaan, heille ennalta tuttu vai tuntematon. Vain yksi haastateltavista kertoi selkeästi olevansa sitä mieltä, että tuttua poliisi on helpompi lähestyä. Lisäksi kunnan entinen poliisi kertoi kunnassa olevan ”*Ihmissiä, jotka saa sätkyn ku ne näkkee vieraita poliiseja*”. Tutkimustulokset olivat tässä suhteessa melko ristiriitaisia. Haastateltava 2 arvioi, että ristiriita saattaa johtua siitä, että ihmiset eivät tunne poliiseja ja ammattikunta on kuntalaisille etäinen. Kun omaa poliisia ei kunnassa ole, voi olla myös vaikea kuvitella miten sen olemassaolo helpottaisi yhteydenottoa ja kommunikointia. Ristiriita voi olla monen asian summa. Yksinkertaisuudessaan kyse voi olla siitä, että poliisiksi tiedetylle henkilölle voi olla helpompi ohimennen kertoa pienellä kynnyksellä asioita, joita ei välttämättä kehtaa varta vasten soittamalla ilmoittaa. Syy siihen, että jotkut eivät pidä vieraista poliiseista, voi löytyä historiasta. Virkamiehet ovat kokeneet usein vastarintaa tullessaan työskentelemään pohjoiseen Lappiin.

Saamelaiset ovat olleet historiassaan hyvinkin tietoisia siitä, minkälaisia odotuksia esimerkiksi viranomaisilla on ollut heistä, ja usein saamelaiset käyttivät tätä tietoa hyväkseen harjoittaessaan vastarintaa ulkopuolisia auktoriteetteja vastaan. Kun hallitseva ulkopuolinen valta ei ole tunnustanut erilaisuutta, vaan on pakottanut toimimaan omien arvojensa ja järjestelmiensä mukaan, ovat saamelaiset saattaneet puolittietoisesti tai jopa epätiedostetusti heittäytyä tyhmiksi, hitaiksi ja laiskoiksi. Virkamiehiä saamelaisten hiljainen vastarinta ja ”*singuttelu ja venyttely*” on usein ärsyttänyt. Tällöin rodullistaminen on ollut mielekkäämpi keino kuin todeta, että tottelemattomuus on tietoista vastarintaa, joka kyseenalaistaa viranomaisten ajamat, yhteiskunnan tehokkuuteen pyrkivät ihanteet. (Lehtola, 2019, 103-104.)

Haastateltavat kokivat tärkeäksi, että kunnassa olisi oma poliisi siksi, että nämä voisivat tehdä myös ennalta estävää työtä ja olla näkyvästi mukana kuntalaisten arjessa. Suomen poliisi pyrkii vaikuttamaan ihmisten luottamukseen muun muassa ennalta estävällä toiminnalla. Toimintaa piinaavat kuitenkin samat haasteet kuin muutakin poliisityötä, eli resurssipula ja laaja tehtäväkenttä, mutta myös se, ettei ennalta estävää työtä edelleenkään välttämättä pidetä yhtä arvokkaana kuin muuta poliisityötä (Valvonta- ja hälytystoiminnan selvityshanke, 2019, 47).

Kunnan tilanteen koettiin vaikuttavan turvallisuudentunteeseen. Ainoastaan yksi siviilitaustainen haastateltava sanoi, ettei tilanne tällä hetkellä vaikuta hänen omaan turvallisuudentunteeseensa, mutta ymmärsi myös, että joidenkin kuntalaisten tuntemus asiasta saattaa olla eri. Neljä haastateltavista oli sitä mieltä, että mikäli kunnassa olisi oma poliisi, sillä olisi suoraan vaikutusta kunnan turvallisuuteen. Osin samat seikat, jotka vaikuttavat luottamukseen poliisia kohtaan, vaikuttavat myös ihmisten kokemaan turvallisuudentunteeseen.

Kuten luottamustakin, myös turvallisuudentunnetta voi heikentää se, jos poliisia joudutaan odottamaan pitkiä aikoja hädän hetkellä. Kuten jo todettiin, tilanne voi ajautua siihen, ettei kaikista poliisille kuuluvista asioista ilmoiteta poliisille. Tämä voi pahimmillaan johtaa siihen, että ihmiset ottavat oikeuden omiin käsiinsä. (Valvonta- ja hälytystoiminnan selvityshanke, 2019, 38.) Haastateltavilta kysyttiin, ovatko he havainneet, että kunnassa turvaudutaan omankädenoikeuteen ja yllättäen kolme viidestä haastateltavasta kertoi vähintäänkin viitteitä tällaisesta olevan.

Haastattelujen perusteella kunnassa tapahtuu paljon rattijuopumusrikoksia, mutta myös jonkin verran omaisuus- ja väkivaltarikoksia, joista ei mene tietoa poliisille. Turvallisuutta uhkaaviksi seikoiksi nimettiin liikenteestä aiheutuvat uhat, joista selkeimpänä jokaisessa haastattelussa jossakin vaiheessa esiin noussut rattijuopumus. Haastateltavat uskoivat, että väkivalta- ja seksuaalirikollisuutta kunnassa on, mutta ne pysyvät usein neljän seinän sisällä. Huumausainerikollisuutta kunnassa on ainakin aikaisempina vuosina esiintynyt. Tietoa huumausaineiden esiintymisestä haastatteluhetkellä ei haastateltavilla ollut. He kuitenkin toivoivat, että asiaa pengottaisiin ja mikäli huumausaineita kunnassa esiintyisi, niin siihen olisi puututtava jämäkästi.

Kunnan entinen poliisi ei nähnyt kunnan tulevaisuuden turvallisuustilannetta kovin uhkaavana. Siviilitaustaiset haastateltavat kokivat, että poliisittomuus kunnassa ei voi jatkua enää

pitkään, varsinkaan jos kunnan väkiluku kasvaa. Huolta aiheutti paikkakunnalle toisista kulttuureista tulevat henkilöt ja kulttuurien törmäämisestä aiheutuvat konfliktit. Myöskin se, että nuoret vieraantuvat ja saavat negatiivisen kuvan poliisista nähtiin huolestuttavana, sillä pelkona on, että he jakavat omia käsityksiään tuleville sukupolville. Yhtä haastateltavaa lukuun ottamatta kaikki pitivät ongelmana sitä, että poliisien määrä paikkakunnilla määrätty tilastojen ja asukaslukujen mukaan, ja ettei kaikkia vallitsevia olosuhteita, esimerkiksi välimatkoja huomioida riittävästi. Kaksi haastateltavaa toivoi, että huomioon otettaisiin myös raja-kauppa ja kasvava turismi.

Tilastojenkin kannalta on ongelmallista, jos kuntalaiset eivät soita hätäkeskukseen tilanteissa, jolloin se olisi tarpeen. Tällöin tilastoja katsoessa syntyy helposti kuva, ettei kunnassa tapahdu mitään ja näin ollen poliisillekaan ei ole tarvetta. Kuitenkin, kuten tässä tutkimuksessa on käynyt ilmi, varsinkin liikenteessä rikoksia tapahtuu runsaasti. Kun ajatus poliisille, tai varsinkin hätäkeskukseen soittamiseen, tulee tarpeeksi kaukaiseksi, ihmiset passivoituvat ja alkavat katsoa omia ja muiden tekemiä rikoksia läpi sormien. Tällainen tilanne on erittäin huolestuttava.

6 POHDINTA

Tutkimuksen perusteella on varsin selvää, että pohjoisen Lapin asukkailla on jossain määrin kohonnut kynnys ottaa yhteyttä hätäkeskukseen. Selvää on myös se, että jotkut kokevat tutun poliisin lähestymisen helpommaksi kuin vieraan poliisin. Syyt tähän ovat varmasti monisyisiä ja liittyvät niin maantieteellisiin etäisyyksiin, henkilökohtaisiin oloihin ja kokemuksiin kuin kulttuurisiin erityispiirteisiin. On selvää, että kaupunkilaiselle, joka näkee poliisia päivittäin oman asuinalueensa nurkilla, on helpompi ottaa yhteyttä poliisiin pienellä kynnyksellä. Harva-alueella asuva henkilö taas punnitsee rationaalisesti oman avun tarpeensa suhteessa poliisille aiheutettuun vaivaan ja poliisin hälyttämisestä saatuun hyötyyn. Varsin hyvin pohjoisen Lapin tilannetta kuvastaa entisen poliisin kertoma tilanne, jossa he olivat menossa henkirikospaikalle. He joutuivat matkalla pysähtymään ja tankkaamaan auton, ennen kuin matkaa pystyttiin jatkamaan.

Tässä yhteydessä on myös hyvä muistaa teoriaosuudessa mainittu saamelaisten pärjäämisen ja itsenäisyyden ihanne. Avun pyytäminen on saamelaiselle vaikeaa ja se varmuudella korostuu, mikäli apua tulisi pyytää ventovieraalta pitkien matkojen takaa. Tällöin on ymmärrettävää, että ihminen hakee apua muualta kuin poliisista, tai keksii vaihtoehdoisen ratkaisun ongelmaan. Lisäksi vielä nykypäivänäkin, varsinkin monilla iäkkäämmillä saamelaisilla, saamen kieli on selkeästi vahvempi kuin suomen kieli, joka omalta osaltaan vaikeuttaa viranomaisten kanssa asiointia. Viranomaisten käyttämä virastokieli poikkeaa ihmisten murteellisesta arkikielestä ja sitä voi olla vaikea ymmärtää (Miettunen, 2012, 33).

Tutkimuksessa havaittiin ristiriita siinä suhteessa, että haastateltavat luottavat poliisiin ja useimmille ei ollut väliä sillä, onko poliisi tuttu. Siitä huolimatta jotkut kuntalaiset entisen poliisin mukaan saavat sätkyn vieraan poliisin nähdessään. Kunnan entinen poliisi kertoi, että *”se on kestänyt vuosia sillä tavalla, että kyllä ne ensin katto ihmiset täällä että mikä tyyppi tämä on”* ja haastateltava 2 totesi että *”saamelaiseen kulttuuriin meneminen, niin sun pitää ensin kerätä se arvostus ennen ku sua arvostetaan”*. Entinen poliisi kertoi haastattelussaan, että hän on pyrkinyt kohtelemaan ihmisiä aina yhdenvertaisesti sukutaustasta riippumatta, pelannut avoimin kortein ja tehnyt mitä on luvannut. Hänen asenteellaan voidaan varmuudella sanoa olleen suuri vaikutus siihen, että kuntalaiset ovat alkaneet hiljalleen luottamaan häneen ja kertomaan asioita, joita eivät välttämättä muuten poliisille kertoisi. On mahdotonta tutkia luotettavasti sitä, kuinka paljon tietoa poliisilta jää saamatta, sen vuoksi, että poliisi on ihmisille etäinen. Tämän tutkimuksen perusteella voi kuitenkin sanoa, että poliisin läsnäolo tiedonsaannin kannalta olisi tärkeää, ja kuntalaiset kaipaavat poliisin läsnäoloa kunnassa.

Tutkimuksen toteuttaminen on ollut ajoittain todella haastavaa. Vaikka aihe on ollut tutkijan näkökulmasta todella mielenkiintoinen, on sen omakohtaisuus tuottanut myös ongelmia. On toki hyödyllistä omata kokemusta niin elämästä pohjoisessa Lapissa, saamelaiskulttuurista kuin poliisityöstäkin tämän kaltaista tutkimusta tehdessään. Joskus kuitenkin asian tarkastelu sisältä päin aiheuttaa ongelmia, kun tarkoituksena on saada ulkopuolinen ymmärtämään erilaisesta kulttuurista peräisin olevan ihmisen ajatusmaailmaa, arvoja ja elämäntyyliä. Vaarana on myös, että tutkija lähtee liiaksi analysoimaan, miten työssä ilmaistut seikat näyttäytyvät tutkimukseen osallistuneille, pohjoisessa Lapissa eläville, poliisiorganisaatiossa työskenteleville ja valtaväestölle. Tutkimuksen tarkoituksena kun ei ole kasvattaa kulttuurien välistä polarisaatiota, vaan pikemminkin lisätä ymmärrystä.

Ongelmia on tuottanut myös tiedonhankinta, sillä vaikka esimerkiksi luottamusta poliisiin on tutkittu paljon, on pohjoinen Lappi alueena hyvin laaja ja erityislaatuinen. Koko valtakunnan kattava luottamusselvitys ei anna oikeaa kuvaa siitä, miten pohjoisessa Lapissa poliisiin suhtaudutaan. Poliisibarometri 2018 -tutkimuksessa on selvitetty esimerkiksi sitä, kuinka turvattomaksi ihmiset tuntevat itsensä julkisessa liikenteessä, oman asuinpaikkakuntansa keskustassa, tai pankkiautomaatilla asioidessaan (Vuorensyrjä & Fagerlund, 2018, 54). Pohjoisessa Lapissa pankkiautomaatteja ei ole läheskään joka paikkakunnalla, julkista liikennettä on äärimmäisen vähän ja kylien keskustassa liikkuu lähinnä tuttuja naamoja. Turvattomuus pohjoisessa Lapissa koostuu eri seikoista kuin kaupungeissa ja näin ollen tämänkaltaista tietoa ei voida tässä tutkimuksessa hyödyntää. Ongelmallista on ollut myöskin löytää tietoa, joka käsittelisi saamelaisten lisäksi muitakin pohjoisessa Lapissa asuvia ihmisiä. Saamelaisista on tehty tutkimusta jonkin verran, mutta tämän tiedon hankkiminen eteläisen Suomen kirjastoista on osoittautunut haastavaksi.

Tutkimuksen tekemistä on rajoittanut haastateltujen henkilöiden henkilöllisyyden ja paikkakunnan salassa pitäminen. Tutkimuksesta on jouduttu jonkin verran rajaamaan pois paikkakuntakohtaista tietoa niin teoriaosuudesta kuin tutkimustuloksistakin. Joissakin tilanteissa haastateltujen henkilökohtaisten taustojen, kuten ammatin paljastaminen opinnäytteessä, olisi helpottanut työn tekemistä, mutta myös avannut lukijalle uusia näkökulmia.

Tutkimukseen on pyritty saamaan mahdollisimman laaja näkökulma valitsemalla haastateltavat henkilöt eri taustoista, ammattikunnista ja ikäluokista. Tutkija on omasta positiostaan huolimatta pyrkinyt pitämään oman katsontakantansa objektiivisena koko projektin ajan. Tutkijaa mietityttäneisiin seikkoihin on haettu faktatietoa kirjallisuudesta. Luotettavia lähteitä on hankittu niin kirjastosta kuin internetistäkin.

Haastattelut onnistuivat siltä osin hyvin, että haastattelutilanteet olivat ilmapiiriltään rentoja ja tutkija on kokenut saaneensa haastateltaviin hyvän kontaktin. Haastattelujen tekeminen on ollut tutkijan näkökulmasta mielekästä ja mielenkiintoista tutkimusmateriaalia kertyi paljon. Haastateltavat ovat avanneet omia ajatuksiaan rehellisesti, liioittelematta, mutta silti tuoden rohkeasti esiin mielipiteensä.

Tutkimuksen tekemistä olisi helpottanut aiheen rajaaminen tarkemmin jo tutkimuksen alussa. Tarkemmasta rajaamisesta tutkijan olisi ollut hyvä käydä syvällisempää keskustelua opinnäytteen ohjaajan kanssa. Vaikka haastattelut olivat pitkiä ja haastatelluille esitettiin

paljon kysymyksiä, on tutkijalle silti työtä kirjoittaessaan tullut ajoittain mieleen asioita ja tarkennuksia mielenkiintoisiin aiheisiin liittyen, joita olisi voinut haastateltavilta kysyä. Tutkimus on kuitenkin laajuudeltaan jo melko suuri, eikä kaikkia mielenkiintoisia seikkoja pystytä yhdessä tutkimuksessa selvittämään. Tutkijan näkemyksen mukaan mitään keskeisen olennaista tuloksista ei jäänyt puuttumaan.

Tämän tutkimuksen aihe on varsin koskematon, joten jatkotutkimuksen tekemiseen ainoastaan mielikuvitus on rajana. Tutkijaa jäi kuitenkin mietityttämään erityisesti yksi seikka. Haastateltava 1 mainitsi haastattelussaan, että kuntalaiset suhtautuvat niin poliisiin kuin muihinkin paikkakunnan ulkopuolelta tuleviin ”*herroina*”. Toisaalta taas kunnan entinen poliisi ei ollut havainnut vanhemmissakaan kunnan asukkaissa minkäänlaista ”*herran pelkoa*”. Saamelaiskirjallisuudessa taas kerrotaan saamelaisten historian aikana tehneen hiljaista vastarintaa ja oikutelleen virkavallalle (Lehtola, 2019, 104). Nämä kolme näkemystä poikkeavat melko radikaalisti toisistaan ja mielenkiintoista on se, että tutkija itse omien taustojensa perusteella voisi sanoa, ettei yksikään näkemys varmuudella ole väärä. Yksi tutkimuksen aihe voisikin olla, että kokevatko pohjoisen Lapin asukkaat ”*herran pelkoa*” poliisia kohtaan yleensä tai keskimääräistä enemmän tai miten saamelaisten ja suomalaisten välinen historia on vaikuttanut siihen, kuinka virkavaltaan saamelaisten keskuudessa suhtaudutaan.

Pääasia olisi kuitenkin, että pohjoista Lappia koskevia tutkimuksia tehtäisiin enemmän, oli tutkimuksen tarkempi aihe mikä hyvänsä. Tämän tutkimuksen perusteella heräsi myös kysymys siitä, miksi yhdenvertaisuus ei toteudu valtakunnallisesti. Miksi pohjoisessa ollaan lähtökohtaisesti heikommassa asemassa turvallisuuden osalta kuin muualla maassa? Kenen vastuulla tämä tilanne on ja miten siihen voitaisiin vaikuttaa? Miten muualla Suomessa suhtauduttaisiin vastaavaan tilanteeseen? Tullaanko asialle tekemään jotakin yleensä ja ennen kaikkea olosuhteiden muuttuessa? Esimerkiksi turismin lisääntyessä paikkakunnilla, joille on alettu luoda ympärivuotista matkailua?

Lappilaiset ansaitsevat tulla myös kuulluiksi, mutta ennen kaikkea osallisiksi itseään koskevassa päätöksenteossa. Päätöksenteossa tulisi ottaa paremmin huomioon Lapin välimatkat ja moninaiset olosuhteet, jotka poikkeavat oleellisesti muun valtakunnan oloista. Varsin silmiinpistävää on se, miten vähän alueen ulkopuolella on tietoa ja ennen kaikkea ymmärrystä pohjoisen tilanteesta ja olosuhteista tavallisista kansalaisista aina päättäviin tahoihin asti. Voidaan myös vetää johtopäätös, että kiinnostus ei välttämättä ulotu asioihin, jotka koetaan kaukaisiksi, marginaaleiksi ja joista on vähän tietoa. Paikallistason autonomia, eli

mahdollisuus vaikuttaa omaan tilanteeseen on kuitenkin äärimmäisen tärkeää ja takaa vastuullisen toimijuuden, jolla itsessään on ennaltaehkäisevä merkitys. Tämän vuoksi alueellisten suunnitelmien ja resurssointien tulisi pohjautua jatkossa pääosin paikallistasolta tulevaan tietoon ja esityksiin. Ne tuskin tulevat olemaan koskaan liioiteltuja.

Kunnan entinen poliisi totesi, että kunnassa on ollut ihan riittävästi tekemistä kahdelle poliisimiehelle ennen resurssien leikkausta. Ei siis voida katsoa, että poliisien sijoittaminen pohjoiseen Lappiin olisi resurssien haaskausta. Vaikka poliisin resursoimatta jättäminen voikin näyttäytyä nykytilanteessa säästönä, voi kustannus nousta pitkällä aikavälillä isoksi paitsi poliisille itselleen myös alueen kunnille ennaltaehkäisevän työn jäädessä ohueksi. On syytä muistaa, että pohjoisinkaan Lappi ei ole yhteiskunnasta irrallinen saareke vaan erilaiset yhteiskunnalliset ilmiöt niin hyvässä kuin pahassa saapuvat myös sinne, eikä nyky maailmassa enää edes viiveellä kuten ennen vanhaan.

Kaiken kaikkiaan, myös pohjoisen Lapin osalta poliisin palvelujen saatavuus sekä rikosten valvonta ja ennaltaehkäisy on turvattava tulevaisuudessa yhdenvertaisesti. Tässä ajassa yhdenvertaisuutta korostetaan kaikessa ja se on paitsi suomalainen arvo myös lakisääteinenkin viranomaistoimintaa koskettava velvoite. Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 5 §:n mukaan *“Viranomaisen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaisiin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi”*. Periaatteellisesta näkökulmasta ja yhdenvertaisuuslakiin viitaten ei pitäisi olla mitään syytä, miksi yhdenvertaisuus ei olisi itsestäänselvyys suomalaisessa yhteiskunnassa ulottuen pohjoisimpaankin Suomeen, esimerkiksi sen turvallisuuskysymysten osalta, nykytilanteen ollessa itse asiassa pohjoisen ihmisiä syrjivä.

Tutkimuksen perusteella keskeinen johtopäätös on se, että tilanne ja sen negatiivisen kehityksen riski on nykyisellään huolestuttava. Tilanteen ollessa kuitenkin toistaiseksi kohtalaisen hyvä, katastrofia ei pääse syntymään, jos siihen reagoidaan nykyhetkessä palauttamalla aiempi tila, jossa kunnassa oli oma toiminnassa oleva poliisiasema. Tutkimuksen johtopäätöksenä voisi myös todeta, että kaksi poliisia olisi riittävä resurssi kattamaan kunnan tarpeet niin poliisin palveluiden, rikostorjunnan kuin valvonta- ja hälytyssektorinkin osalta.

LÄHTEET

Goldsmith, Andrew, 2005: Police reform and the problem of trust. Julkaistu teoksessa *Theoretical Criminology*, Vol. 9(4): 443–470; 1362–4806, London, SAGE Publications.

Luettavissa:

<http://www.slcdocs.com/ODHR/Website/Right%20to%20Safety/Literature/PoliceReformAndTheProblemOfTrust.pdf>

Luettu 13.10.2020

Guirdham, Maureen, 2005: *Communicating across cultures at work*. Second edition. New York, Palgrave Macmillan.

Heikkilä, Lydia & Laiti-Hedemäki, Elsa & Pohjola, Anneli, 2013: Saamelaisten hyvä elämä ja hyvinvointipalvelut. Rovaniemi, Lapin yliopistokustannus. Luettavissa:

https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61822/Saamelais-ten_hyv%C3%A4_elam%C3%A4_verkkoversiopdfA.pdf?sequence=6&isAllowed=y

Luettu 27.9.2020

Holopainen, Hanna, 2018: Lappiin saadaan yhdeksän määrääikaista poliisia lisää – Enontekiö jäi tunturikeskusten varjoon. Yle 21.11.2018. Luettavissa:

<https://yle.fi/uutiset/3-10516647>

Luettu 22.9.2020

Jokinen, Mikko, 2003: Lappilaisen luonnonkäytön pelisäännöt. Teoksessa Massa, Ilmo & Snellman, Hanna (toim.) 2003: *Lappi – Maa, kansat, kulttuurit*. Helsinki, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura., 16-17.

Kananen, Jorma, 2017: *Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä*. Jyväskylä, Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Korpilähde, Outi, 2015: *Kun pohjoisen matkasta tuli elämän mittainen*. Rovaniemi, Lapin yliopistopaino. Akateeminen väitöskirja.

Kortesalmi, J. Juhani, 2008: *Poronhoidon synty ja kehitys Suomessa*. Helsinki, Suomalaisen Kirjallisuuden seura.

Lapin poliisilaitoksen tilastot 2019. Liite. Lapin poliisilaitoksen valtakunnallinen verkkosivusto. Luettavissa:

https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/polisenax-wwstructure/87553_2019_LapinPoliisilaitos.pdf?e4e1f61db7abd788

Luettu 18.10.2020

Lapin poliisilaitoksen yhteystiedot. Poliisin valtakunnallinen verkkosivusto. Luettavissa:
<https://www.poliisi.fi/lappi/yhteystiedot>

Luettu 22.9.2020

Lehtola, Veli-Pekka, 2012: Saamelaiset suomalaiset – Kohtaamisia 1896-1953. Helsinki, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Luettavissa:

https://www.veli-pekkalehtola.fi/UserFiles/files/saamelaiset_suomalaiset_final_screen.pdf

Luettu 26.9.2020

Lehtola, Veli-Pekka, 2015: Saamelaiskiista – Sortaako Suomi alkuperäiskansaansa? Helsinki, Into kustannus.

Lehtola, Veli-Pekka, 2019: ”Lappalainen on kaukaa ovela ja laskelmallinen” – Saamelaisten arkipäivän vastarinta E.N. Mannisen teoksissa. Tampere University Press. Luettavissa:

https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/105312/lappalainen_on_kaukaa_ovela_ja_laskelmallinen.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Luettu 6.10.2020

Lukkari, Tarja & Åstörm, Christell, 2019: Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän loppuraportti. Helsinki, Maa- ja metsätalousministeriö. Luettavissa:

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161833/MMM_2019_22.pdf?sequence=5&isAllowed=y

Luettu 5.10.2020

Maanmittauslaitos. Suomen pinta-ala kunnittain 1.1.2020. Luettavissa:

https://www.maanmittauslaitos.fi/sites/maanmittauslaitos.fi/files/attachments/2020/01/Vuoden_2020_pinta-alatilasto_kunnat_maakunnat.pdf

Luettu 18.9.2020.

Massa, Ilmo & Snellman, Hanna, 2003: Lappi – Maa, kansat, kulttuurit. Helsinki, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Miettunen, Tuuli, 2012: Pärjäämistarinoita hyvinvointivaltion reunoilta – Saamelaisten kansaneläkeläisten sosiaalinen turva. Oulun yliopisto, Giellagas -instituutti. Pro-gradu -tutkielma. Luettavissa:

https://www.oulu.fi/sites/default/files/content/Gradu_2012_Miettunen%2C%20Tuuli.pdf

Luettu 21.9.2020

Niskanen, Mika, 2017: "Mitä sinäkin minut vangitsit?" – Pienen paikkakunnan poliisi kuulee vapaalla huutelua ja kuumia vihjeitä. Yle 30.3.2017. Luettavissa:

<https://yle.fi/uutiset/3-9534042>

Luettu 5.10.2020

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:32. Luettavissa:

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/75308>

Luettu 18.9.2020

Paliskuntain yhdistys – verkkosivu. Luettavissa:

<https://paliskunnat.fi/py/paliskunnat/paliskuntien-tiedot/>

Luettu 20.10.2020

Poliisihallituksen julkaisusarja, 2019: Valvonta- ja hälytystoiminnan tila, selvityshankkeen loppuraportti. Poliisihallitus. Luettavissa:

https://www.poliisi.fi/tietoa_poliisista/julkaisut/julkaisu/valvonta_ja_halytystoiminnan_tila_selvityshankkeen_loppuraportti?docID=86272

Luettu 5.10.2020

Poliisin tiedote, 2020: Lapin poliisilaitoksella työntäyteinen vuosi 2019. Luettavissa:

https://www.poliisi.fi/tietoa_poliisista/tiedotteet/1/1/lapin_poliisilaitoksella_tyontayteen_vuosi_2019_87779

Luettu 25.9.2020

Poliisin toimintavalmiusaikatyöryhmä, 2020: Poliisin toimintavalmiusaika. Poliisihallituksen julkaisusarja 2/2020. Helsinki, poliisihallitus. Luettavissa:

https://www.poliisi.fi/tietoa_poliisista/julkaisut/julkaisu/poliisintoimintavalmiusaika?docID=91571

Luettu 25.9.2020

Ranta, Kukka & Kanninen, Jaana, 2019: Vastatuuleen – Saamen kansan pakkosuomalaisistamisesta. Helsinki, Kustantamo S&S

Raivo, Petri J., 2003: Lappi maisemana. Teoksessa Massa, Ilmo & Snellman, Hanna (toim.) 2003: Lappi – Maa, kansat, kulttuurit. Helsinki, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura., 13.

Saamelaiskäräjien kommentti Nellimin siidan porojen pakkoteurastuksesta, Dnro 163/D.a.2/2012. Luettavissa:

<https://dokumentit.solinum.fi/samediggi/download/?d=Dokumenttipankki/Aloitteet,%20esitykset,%20lausunnot%20ja%20muut/Lausunnot/Toimikausi%202012-2015/Elinkeino%20ja%20oikeus/2012/Saamelaisk%C3%A4r%C3%A4jien%20kommentti%20Nellimin%20siidan%20porojen%20pakkoteurastuksesta.pdf>

Luettu 5.10.2020

Saamelaiskäräjät. Saamelaiset Suomessa. Luettavissa:

<https://www.samediggi.fi/saamelaiset-info/>

Luettu 20.9.2020

SPJL:n mediapankki: SPJL:n jäsenet ovat kuin kansa pienoiskoossa. Päivitetty 26.3.2018.

Luettavissa:

<https://www.spjl.fi/viestinta/mediapankki/tilastoja>

Luettu 13.10.2020

Suontausta, Petra & Pirkola, Sami & Karolaakso, Tino, 2018: Lapin sairaanhoitopiirin alueen aikuisväestön mielenterveys- ja päihdepalvelut – ESMS-R -kartoituksen tuloksia 2017.

Luettavissa:

https://thl.fi/documents/974282/1449788/LSHP_alueraportti_2017.pdf/443567d7-f6fb-4f74-95c6-afd7989a0a22

Luettu 19.10.2020

Tilastokeskus. Rikokset kuukausittain Lapin kunnissa 2020 -taulukko. Luettavissa:

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_oik_rpk_tiet/stat-fin_rpk_pxt_117t.px/table/tableViewLayout2/

Luettu 17.10.2020

Tilastokeskus. Rikokset kuukausittain maakunnissa 2020 -taulukko. Luettavissa:

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_oik_rpk_tiet/stat-fin_rpk_pxt_117t.px/table/tableViewLayout2/

Luettu 17.10.2020

Tilastokeskus. Väestötietoja maakunnittain -taulukko. Luettavissa:

https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#V%C3%A4est%C3%B6tietoja%20maakunnittain

Luettu 18.9.2020

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli, 2018: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu painos. Helsinki, Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vuorensyrjä, Matti & Fagerlund Monica, 2018: Poliisibarometri 2018 – Kansalaisten arviot poliisin toiminnasta ja Suomen sisäisen turvallisuuden tilasta. Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu. Luettavissa:

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/150940/Polamk_raportteja_130_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Luettu 2.10.2020

LIITTEET

TEEMAHAASTATTELURUNKO

Haastattelukysymykset siviilitaustaisille haastateltaville

1. Millaisia ajatuksia pohjoisen Lapin kunnan asukkailla on Suomen poliisista?
 - Mitä mieltä olet Suomen poliisista?
 - Minkälaisia mielikuvia Suomen poliisi sinussa herättää?
 - Millainen on mielikuvasi poliisin työstä pohjoisessa Lapissa?
 - Millainen on mielikuvasi poliisin työstä muualla Suomessa?
 - Kuinka kulttuurierot mielestäsi vaikuttavat siihen, miten poliisiin suhtaudutaan kunnassa, verrattuna muuhun Suomeen?

2. Miten luotettavana kuntalaiset pitävät poliisia?
 - Kuinka luotettavana pidät Suomen poliisia?
 - Mitkä seikat vaikuttavat siihen kuinka luotettavana pidät Suomen poliisia?
 - Kuinka luotettavana koet poliisimiehen, jota et ole koskaan aikaisemmin tavannut?
 - Kuinka luotettavana koet poliisimiehen, joka on sinulle tuttu entuudestaan?

3. Millaisena kunnan asukkaat kokevat sen, ettei kunnassa ole omaa poliisia ja miten tämä heihin vaikuttaa?
 - Millaisena koet sen, ettei kunnassa ole omaa poliisia?
 - Mitä ajatuksia nykyinen järjestely sinussa herättää?
 - Millä tavalla nykyinen järjestely vaikuttaa turvallisuuden-, tai turvattomuudentunteeseesi?
 - Kuinka uskoisit sen vaikuttavan kunnan turvallisuuteen, jos poliisi olisi kylässä näkyvämmiin läsnä?
 - Mitkä ovat mielestäsi suurimmat turvallisuusuhat tällä hetkellä kunnassa?
 - Miten uskot kunaan turvallisuustilanteen kehittyvän tulevaisuudessa, jos tilanne pysyy nykyisenkaltaisena?
 - Mitä ajatuksia sinussa herättää se, että poliisien määrä eri paikkakunnilla määräytyy asukasluvun ja tilastojen mukaan?

4. Millainen on kuntalaisten kynnys ottaa yhteyttä poliisiin?
 - Oletko koskaan tarvinnut poliisin palveluita muuten kuin lupa-asioissa?
 - Jos olet, niin kuinka olet poliisia tavoitellut?
 - Jos olet, niin kuinka sinua palveltiin?

- Oletko koskaan ollut sellaisessa tilanteessa, että poliisi olisi ollut hyvä pyytää paikalle, mutta ei olla pyydetty, koska poliisin ajateltiin olevan kaukana?
- Oletko havainnut, että ihmiset turvautuisivat omankäden oikeuteen sen vuoksi, ettei poliisia ole saatavilla?
- Mikä on sinun henkilökohtainen kynnyksesi ottaa yhteyttä poliisiin / hätäkeskukseen?
- Mitä pitäisi tapahtua, että ottaisit yhteyttä poliisiin / hätäkeskukseen?
- Jos kynnys on korkea, niin miksi?
- Oletko havainnut, että kunnassa tapahtuisi rikoksia, joista ei koskaan mene tietoa poliisille?
- Jos olet havainnut tällaista, niin mistä mielestäsi johtuu, ettei tieto mene poliisille?

Haastattelukysymykset kunnan entiselle poliisille

1. Millaisia ajatuksia pohjoisen Lapin kunnan asukkailla on Suomen poliisista?
 - Miten kunnan asukkaat mielestäsi suhtautuvat yleisesti Suomen poliisiin?
 - Miten kunnan asukkaat ovat suhtautuneet sinuun poliisina?
 - Suhtautuvatko kuntalaiset mielestäsi eri tavalla vieraisiin poliiseihin verrattuna siihen, kuinka he sinuun suhtautuivat, silloin kun olit poliisina kunnassa?
 - Jos suhtautuvat, niin millä tavalla?
 - Millaista oli työskennellä poliisina kunnassa?
 - Miten kulttuurierot mielestäsi vaikuttavat siihen, kuinka poliisiin suhtaudutaan kunnassa, verrattuna muuhun Suomeen?

2. Miten luotettavana kuntalaiset pitävät poliisia?
 - Miten kuvailisit omien kokemustesi pohjalta kunnan asukkaiden luottamusta Suomen poliisiin?
 - Millaisena olet kokenut kunnan asukkaiden luottamuksen sinua kohtaan?
 - Kuinka hyvin uskot kuntalaisten luottavan poliisiin, jota eivät ole koskaan tavanneet?
 - Mitkä seikat mielestäsi vaikuttavat siihen, kuinka luotettavana kuntalaiset pitävät poliisia?

3. Millaisena kunnan asukkaat kokevat sen, ettei kunnassa ole omaa poliisia ja miten tämä heihin vaikuttaa?
 - Tulisiko mielestäsi kunnassa olla oma poliisi?
 - Jos kyllä, niin montako poliisia mielestäsi kuntaan tarvittaisiin?
 - Millaisia ajatuksia kunnan tämänhetkinen tilanne sinussa herättää?
 - Millaisia ajatuksia kunnan tämänhetkinen tilanne herättää kokemuksesi mukaan kuntalaisissa?
 - Uskotko että kuntalaiset kaipaavat omaa poliisia tai ovatko he tulleet sinulle aiheesta puhumaan?

- Millä tavalla uskoisit nykyisen tilanteen vaikuttavat kuntalaisten turvallisuuden, tai turvattomuudentunteeseen?
- Miten uskoisit sen vaikuttavan kunnan turvallisuuteen, jos poliisi olisi kylässä näkyvämmiin läsnä?
- Mitkä ovat mielestäsi suurimmat turvallisuusuhat tällä hetkellä kunnassa?
- Miten uskot kunnaan turvallisuustilanteen kehittyvän tulevaisuudessa, jos tilanne pysyy nykyisen kaltaisena?
- Mitä ajatuksia sinussa herättää se, että poliisien määrä eri paikkakunnilla määräytyy asukasluvun ja tilastojen mukaan?
- Oletko työssäsi kokenut turvattomuudentunnetta sen vuoksi, ettei tukipartiota ole ollut saatavilla?

4. Millainen on kuntalaisten kynnys ottaa yhteyttä poliisiin?

- Millainen kynnys kuntalaisilla mielestäsi on ottaa yhteyttä poliisiin hätäkeskuksen välityksellä tai tekemällä rikosilmoitus?
- Jos kynnys on korkea, niin mistä se mielestäsi johtuu?
- Millä tavalla ja mitä kautta kuntalaiset lähestyvät poliisia?
- Oletko havainnut, että kunnassa olisi rikollisuutta, josta ei koskaan mene tieto poliisille?
- Jos olet havainnut tällaista, niin mistä mielestäsi johtuu, ettei tieto mene poliisille?
- Jättävätkö kuntalaiset kokemuksesi mukaan soittamatta joskus hätäkeskukseen sen vuoksi, että ajattelevat poliisin olevan kaukana?
- Turvautuvatko kuntalaiset kokemuksesi mukaan omankäden oikeuteen, koska poliisia ei ole saatavilla?
- Esimerkkejä kiireellisistä keikoista pitkien matkojen päähän, tai keikoista, joille ei välimatkan vuoksi lähdetty?
- Esimerkkejä muista haastavista tilanteista / keikoista?